

Islands almindelige Ansøgning til Kongen

om

udvidede Handels-Friheder m. v.,

tilligemed

Ammand Thorarensens

og

Ammand Vibes

allerunderdanigste Erklæringer

over denne

Ansøgning.

Kiøbenhavn, 1797.

Trykt paa Gyldendals Forlag, hos J. F. Morthorsts Enke.

Islands Alting den 24 Julii 1795.

Undertegnede kongelige Embedsmænd anholde allerunderdanigst i hele Islands Navn:

1. Om udvidede Handels-Friheder, samt Landets Understøttelse til en Activ-Handel, og, efter Omstændighederne
2. om en egen Commissions Nedsættelse til at overveie Islands vigtige Anliggender, med visse Betingelser, og
3. om en offentlig Underretning om Islands egne offentlige Kassers Beskaffenhed m. v.; alt paa vigtige Bevæggrunde.

Til Kongen!

Længe nød Deres Kongelige Majestæts Arveland Island, som en frie Stat, i hine Republikens gyldne Ti-

 der

der Frugterne af en langvarig og lyksaliggiørende Frihed, der fornemmeligen kan danne et heelt Folk overeensstemmende med Naturens menneskekiærlige Plan. — Man saae, og derom skal Historien kunne vidne, Tapperhed, Mod, Fyrighed, Fornøielse og Sundhed, og Velstand og Videnskaber her saa udmærkende at blomstre under vor ellers kolde og mindre frugtbare Himmelegn. Længe endog efter at Landet frivilligen og ved Overtalelse underkastede sig den norske Krone, levede vore Forfædre i den lykkelige Forfatning, Fornøielse og Virksomhed, som man forgieves vil søge her i de senere Tider, efterat Uaar og Landeplager havde forvandlet Landets forhen active til en udtærende passiv Handel, og underkastet dets forarmede Indbyggere grusomme Compagniers og Monopol-Handleres Udsuelser. Længe havde dog Islands milde Beherskere, Deres Kongelige Majestæts høisalige Forfædre, med den ømmeste Deeltagelse erfaret Landets Nød, og at himmelraabende Uretfærdigheder samt Undertrykkelser af al Vindskibelighed og virksom Daad bleve af hine Enehandlere udøvede mod Landets Børn, uden at kunne hæve dette Onde. — Man troede da og, uden at tænke paa de eneste rette Hovedmidler, som Handels-Forfatningens Forbedring, at kunne opløfte det i Armod efterhaanden nedsiunkne Land til en blomstrende Velstand, med Anlægget af en Uldfabrik og et saare ubetydeligt Forsøg med lidet Havfiskerie m. v. Ikke destomindre erkiender Island, hvis Kaar i øvrigt forbleve de samme, endnu i denne Time med varmeste Taknemmelighed den landsfaderlige Naade og Gavmildhed, som Deres Kongelige Majestæts høisalige Hr. Fader, Kong Friderich den Femte, saa ufortrøden lod hertil udflyde i fornævnte Øiemærke, og stedse velsigner hans elskede Navn; men ene forbeholdet skulde det dog

være

være Deres Kongelige Majestæts allermildeste Regiering, at løsne de Baand, som saa længe havde sluttet Island i bedrøvelige og slaviske Handelslænker. — Haabet om en fri Handel, som dette blev allernaadigst givet i Aaret 1786, og de Forberedelser til en saadan Handel, som i dette og paafølgende Aar bleve med en ligesaa stor Omhue som Virksomhed foretagne, oplivede med eet Islands forhen modfaldne Sønner, og med fordobblet Lyst og Fyrighed og Haab saae de længselfulde den Sagernes lykkelige Vending imøde, som igien skulde skienke dem een af Menneskets første, men frarøvede Rettigheder, nemlig Friheden, som det eeneste Middel til deres Opreisning og Held. Et stort og vigtigt og haabefuldt Skridt er og allerede hertil giort; men — allernaadigste Konge! en ydermere velgiørende Bestemmelse af vor Skiebne herefter staaer dog endnu tilbage, dersom Deres Kongelige Majestæts allermildeste Henfigter og landsfaderlige Anstalter til Islands Opkomst ikke ganske skulle forfeiles. Vi ville til Slutning allerunderdanigst fordriste os til, i hele Landets Navn at anholde om og foreslaae denne allernaadigste Bestemmelse, men først i dybeste Underdanighed udbede os Deres Majestæts allerhøieste Tilladelse til her at fremstille ikkun nogle faa af de bedrøvelige Aarsager, som nøde os til, efter alle Landets Stænders offentlige Opfordringer til Tinge, allerunderdanigst at ansøge hin i hele Islands Navn. — Disse Aarsager, allermildeste Konge! som vi her ikkun ville allerunderdanigst berøre, ere: at vor nærværende Handelsforfatning er 1. Ufrie; 2. afmægtig og undertrykkende; og 3. udtærende og uudstaaelig.

Ja visselig er den

1. Ufrie. At Deres Kongelige Majestæt allernaadigst havde tiltænkt Island en frie Handel, som det eeneste

eneste muelige Middel, Deres Majestæts klarseende Øie havde udfundet til Landets Opkomst, derom bære nogle af Deres Majestæts viise Anordninger til dette Øiemed det umiskiendeligste Vidnesbyrd. Men ikke desmindre er dette landsfaderlige Øiemed endnu saa langtfra ikke opnaaet, at Handelens Gang hos os synes tvertimod stedse at tage en Afvei, som fører længere bort fra det forønskte Maal, som vi dog for en kort Tid bildte os ind at kunne skimte ved et Slags Glimt af Haab. — Kan vel den Handel nogensinde kaldes fri, i Henseende til Islands Børn, som udelukker disse fra al Commerce og Handelsforbindelse med alle andre i den store Verden, end de faa Handelsmænd, som ene føre og ansee sig ene berettigede til en Handel med Indbyggerne paa ethvert Sted, som kun styres af Vindelystens, men i øvrigt ikke nogen anden Verdens Lov? en Handel, som paa de fleste Havne omkring Landet ikkun drives ved een eneste Kiøbmandskarl under Navn af Factor, som af og til faaer nogle Remisser af slette, ofte fordærvede, ja Udskudsvare, for det meste alene fra Kiøbenhavn, til at udprange her til trængende Brødre med de til yderste Ubillighed overdrevne Priser, alene for de udsøgteste Landets Vare, hvis Priis en saadan Factor ene tør gunstigen foreskrive, ligesom og hvilke af Overdaadigheds-Kram og udnelige Vare man skal til Betaling annamme, med hvilken Priis og i hvilket Forhold til de nødvendige? At vælge eller erholde det Tienlige og Nødvendige, har man her ligesaa liden Adgang til, som til at bestemme sine egne Varers Priis. — Et Factor-Magtsprog paa den ene og Indbyggernes Nød og Trang til adskillige Vare-sorter paa den anden Side, tilligemed Umueligheden i at faae samme hos andre afhiulpen, forvandler stedse Friheden til et Slaverie, som dagligen udpresser veemodige

Sukke,

Sukke. — Ladninger sendes os, for det meste fra Kiøbenhavn, det dyreste Sted i Rigerne, og tillige det Forsamlingssted for de fleste Handels-Rhedere, som de have udkaaret sig, for desto bedre at overlægge og udføre deres hensigtsmæssige Operationer i vort Land, og overstryge disse i behøvende Tilfælde med den Uskyldigheds Sminke, samt udvirke deres forstilte Opbyggeligheds Blendeværk et Bifald og Understøttelse, de saa ofte trænge til, og, adspredte ved deres egne Handels-Anlæg, ikke saa let, og nemt, og hurtigt, og harmonerende kunde bevirke. De allerfleste Retourladninger ordineres til Kiøbenhavn alene, uden for hvis Gebet kun Faa udstrække deres Handels-Speculationer. — Vi maae og tilstaae, at saa længe det er vore Kiøbmænd, som nu, forbudet at udskibe Ladninger til fremmede eller udenrigske Stæder, med mindre de ere associerede med et af de kongelige Staters bekiendte Handelshuse i Kiøbstæderne, kunne de indenrigs ikke vente fordeelagtigere Afsætning paa andre Stæder. Fra Fremmede kunde de ligesaa lidet ordinere Cargaison-Ladninger til Island, men dette fattige Land skal stedse nødes til at betale sit Brød og Fødevare efter Kiøbenhavns Indkiøbspriser fra anden, tredie eller fierde Haand, med Tillæg af Fragt, Asseurance og Kiøbmands-Avance. Og, naar Forsynet velsigner Island med gode Aar, og en stor Mængde Vare fra alle dets Kanter strømmer ind i den eneste Bye Kiøbenhavn, og mange Ladninger, efter Tidernes forskiellige Conjuncturer, ikke altid kunne strax afsættes til saa heldige Priser, som kunne give et rigt og fornøieligt Overskud til ei alene at afbetale til de befalede Terminer de borgede uhyre Summer for Handelens Etablissements, men og undertiden til kostbare og maaskee overflødige Fortæringer paa et saa dyrt Sted, samt nye Udredninger, udskriges den islandske Handel for et intet ind-

indbringende og udarmende Arbeide, som man ikkun vedbliver af christen Kiærlighed, og nu og da med nye Understøttelser af Laan, for med egen Skade at lindre Næstens Trang.

Skulde vel dette beæres med Navn af fri Handel! Det vilde maaskee ikke koste megen Møie, af Beviisligheder, som man allerede har i Hænder, i sin Tid nærmere at lægge for Dagen, hvorvidt det Rygte er grundet eller ikke, at de islandske Kiøbmænd skulde have indbyrdes oprettet en meget hemmelig Contract for hver Landsfierding om de Priser, som de bevaagentligst beslutte at foreskrive Indbyggerne hvert Aar paa alle saavel Indforsels- som Udførsels-Vare, at ikke den ene skulde præjudicere den anden ved mere Samvittigheds og Billigheds Følelser; i det mindste have Priserne i hver Fierding bestandigen fra 1793 paa det nøieste harmoneret hos alle. Men skulde dette saaledes forholde sig, hvorom vi ved første Vink allerunderdanigst ere færdige at udvirke Vished, kan da vel noget tænkes mere at stride imod en fri Handels Natur, og afgive et mere fremlysende Beviis paa egenraadig Undertrykkelse og Behandling af Medborgere? Det er i øvrigt soleklart, at ved at bedømme vor nærværende Handelsforfatnings Frihed eller Ufrihed, indseer man strax, at den har begge Slags Egenskaber. — Ufrie, undertrykkende og slavisk er den i alle Dele i Hensigt til Island selv og dets Indbyggere; men ikke alene frie, men egenraadig og monopolisk er den i Hensigt til de paa Island Handlende, og det i den Grad, at ingen Enehandel, intet Handels-Compagnie har nogensinde løftet et saa svært og trykkende Jern-Scepter over dette Land, som den nærværende Handel; thi alle Compagnier vare bundne til Taxter, prøvede af vedkommende Øvrigheder, stadfæstede af Kongerne, og indrettede efter langt større

Bil-

Billigheds Love paa begge Sider, end vore nærværende Taxte-Priser, som ingen andre Grunde eller Love kiende, end den følesløse Vindesyges alene. — Gode og forsvarlige skulde de Vare være, som hine Compagnier turde til Handel opsende til Island; Øvrighedens Pligt var det aarlig at besigte dem, og tillade Udsalget, men naar de befandtes bedærvede, efter Omstændighederne enten ganske at forbyde samme, eller og nedsætte Varenes Priis. Intet af alt dette tør man nu her nævne; thi Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Handelsforordning af 13 Junii 1787 har ligesaa meget indskrænket Øvrighedens Magt og Indbyggernes Frihed i denne Henseende, som udvidet de Handlendes.

Det sletteste, casseret Meel fra Kiøbenhavn, tildeels uspiseligt, grønt og brunt og bedærvet, der ved Auctioner indkiøbt, og umoden, beskadiget Rug, som Landphysicus og vedkommende Chirurgi have erklæret høist farlig for Menneskers Helbred, og fordærvet Bankebyg i store, brune og faste Klumper, blandet med heel Byg, er her som det bedste udsolgt paa fine Steder, Meel og Rug for 5, 6 indtil $6\frac{1}{2}$ Rdlr, og Bankebygget fra 7 til 9 Rdlr. Tønden; og dette tør ingen paaanke, thi det hedder en fri Handel. Maal og Vægt kan ligesaa lidet paaklages, om der end feiler betydeligt i begge Dele. Man siger: der er en Tønde Meel, stor eller liden, fuldvægtig eller ei, med godt eller slet Meel, den koster 5, 6 a $6\frac{1}{2}$ Rdlr., den maae tages som den staaer, eller slet intet. Nogle bruge det smaa norske Maal, nogle hollandsk Maal og Vægt, og nogle det rette danske. Salt og Steenkul sælges som oftest i smaa Tønder, og det Maal paa begge Slags Vare, som Deres Majestæts Forordning af 18 Junii 1784 allernaadigst har fastsat og paabudet, er for visse Handlende som uforstaaelige

Antiqvitetet; forbrifer sig nogen at fordre dette allerunderdanigst iagttaget, bliver Følgen undertiden en haanlig Afviisning med den tordnende Stemme: enten Tonden, som den staaer, eller intet Salt og ingen Kul hos mig! — Under Paaskud, at Fisken, som indleveres til Kiøbmændene, ikke skulde være ret tør, hænges nu og da et Lod fra 5 til 10 Pd. paa en 5 til 10 Lpds. Vægt som Overvægt, eller en Steen lægges paa samme, for at bøde paa hin Mangel, hvis Grund man deraf bedst indseer, at Fisken strax fra Vægten indsættes i et Huus eller en Stak, hvor Regnen i det mindste ikke forringer dens Vægt, men udveies ved Udskibningen til Skipperne fast altid Skydevits, da derimod ingen Factor eller Kiøbmand af Indbyggerne modtager mere end 10 Lpd. paa en Vægt, og det undertiden med forbemeldte Overvægt, og altid en fuldkommen. Nogle, men endnu kun faa, have nu og bragt Kunsten saa vidt, at de ofte ikkun modtage 5 Lpd. af Saugen, hvor meget Forraad der end er for Haanden. Den Fornærmelse, Indbyggerne herved skeer i Vægt og Ophold i deres Reiser og Næringer, er mere fremlysende, end at vi her allerunderdanigst behøve nærmere at forklare samme, naar vi kun lægge til, at enten maae Folk, som med Møie og Bekostninger have bragt Varene til Handelsstedet, indgaae alle de Ubilligheder, de Handlende, af hvilke paa de allerfleste Havne omkring Landet er kun een, eller om flere, da lige erfarne, foreskrive dem, eller føre sine Vare nassatte tilbage over lange og besværlige Veie til Lands og Vands. — Denne Transporternes Vanskelighed, allernaadigste Konge! og den Nødvendighed, samme paalægger os, at opofre vort Gods og Vare, naar de allerede ere bragte til Handelsstæderne, til en Factors Ubillighed for det halve Værd og mod den sletteste Betaling, er een af de

Ho-

Hoved-Omstændigheder, som gjør Handelen ufrie, og lader os bukke og sukke under dens Jern-Aag. Det er længe siden Deres Kongelige Majestæt indsaae denne vor Nød, og udtænkte de virksomste Anstalter til at afværge denne. Det var til dette store Diemed, at Deres Majestæt under den sidste kongelige Handel anlagde nye Handelspladse, og med en Naade og Virksomhed, som er Deres milde og ombyggelige Regiering saa egen, lod opsøge og maale nye Havne omkring Landet, for at udvide Handelen og befordre dens Communication og Gang. Det var i fuldkommen Overbeviisning om Nytten og Nødvendigheden heraf, at Deres Kongelige Majestæt ved Placat af 18 August 1786. §. 18. gav os en allernaadigst Forsikkring om, at den i Aaret 1778 standsede Kysternes Opmaaling skulle fortsættes, og med Forordning af 13 Junii 1787. 2 Cap. §. 8. Haab om passende kongelige Benaadinger til flere Handels-Anlæg paa andre end de nu brugelige Havne. Man saae og allerede i de første Aar efter Handelens Frigivelse flere Handels-Anlæg at opstaae; men ikke varede det længe, inden de Kiøbmænd, som, ved at have borget Handelshuse, Effecter og Beholdninger, indbildte sig at have giort sig fortrinligen fortiente af Staten og Island, anstrengte alle Evner til at faae disse Sidemænd, som de ugierne saae med dem at concurrere, ryddede af Veien, og, med idelige Jammerklager nu over disse, nu over Indbyggerne, og nu endelig med Forestillinger om Vanskeligheden for dem, at afbetale noget paa de borgede uhyre Summer, lykkedes dem, at forjage fra deres Grændser nogle brave og bemidlede Handelsmænd, som intet havde laant, og som de derfor ansaae for mindre fortiente, ved at indvirke et allernaadigst Forbud at opseile Fiorder, Bugter, Næsse, eller der at giøre nye Han-

Handels-Anlæg, samt Befaling enten at bygge, boe og nedsætte sig i Kiøbstæderne, eller og sløife de paa Udhavnene giorte Anlæg. — Kun hine ved Gield fortiente Mænd ønskede sig derfra fritagne. Ved den Leilighed mistede vi adskillige brave Handlende fra Norge og Holsteen, og Kyhn og Waage maatte nedrive sit paa Vatsnæs byggede Handelshuus, fordi det stod nogle Vøsseskud udenfor Keblevigs Grund. — Endelig, for saa meget mueligt at udelukke Landets egne Børn fra al Deeltaggelse i Handelen, fik de og udvirket, at de Borgerbreve paa Handel skulde tilbagekaldes, som allerede vare udstædte til nogle faa formuende Islændere, som til Transportens Lettelse og Handelens bedre Gang havde giort skiønne Anlæg paa beqvemme Steder, og, hvad mere er, holdt Folk i hele Bygder ved Huus og Liv i de 1790, 91 og 92 indfaldne haarde Aar, da Fiskerie og Landbrug mislingede, og Aarets Strenghed 1791 havde ødelagt en Mængde Kreature, alene ved den overordentlige Kredit paa Madvare, de saa goddædigen aabnede sine Landsmænd, som forgieves havde ansøgt denne hos endeel andre Handlende, hvilket forlængst er med usvækkede Tingsvidner godtgiort. — Grunden hertil skulde vel være den samme, at disse nemlig og skulde boe i Kiøbstæderne, og forlade alt Landbrug og Bondenæring, endskiønt nogle af hine misundelige Handelsmænd selv ubehindret drive og have drevet Bondebrug tilligemed deres Handelsnæring, og Forordningen af 13 Juni 1787. 2 Cap. §§. 3. 4. og 5. udtrykkelig tillader samme alle og enhver.

Oplærte fra Ungdom af de allerfleste i Monopolhandels-Skole, giorde nu vore tilbagebleveneKiøbmænd en hastig Overgang fra en frie til en egenraadig Handel, da man ikke videre spører Billigheds Grundsætninger ved

denne

denne, som altid burde være i Følge med hin. Endeel brave og bemidlede Folk, som kunde vedligeholdt Concurrencen, mistede vor Handel, men faa Formuende, og endeel monopolist-sindede Staaddere beholdt vi, som ene Rhedere til vore endog vigtigste Handelshavne, hvoraf nogle allerede have og siden spillet en lovlig Banqverot, og flere maaskee allerede synge paa det sidste Vers; en Skiebne man og kunde forudsee for ødsle og gieldbundne Mænd, uden Handels-Esprit og uden Midler. — O! Island! under disses Afmagt og Enevælde maae du nu sukke! saadanne Undertrykkelser skulde nu afløse hin hadefulde Enehandel, og nu skulde dog din Handel kaldes frie? og dit elskte Navn, ædle Frihed! saaledes bruges til Sminke for vor Handelsforfatnings Afskyeligheder!

Men ikke allene ufrie er vor Handel, den er og

2) Afmægtig og undertrykkende tillige.

Ja høist afmægtig er en Handel, som enten ikke kan forsyne Landet med den fornødne Qvantitet af gode Vare, eller ikke formaaer at tilhandle sig ethvert Districts Handelsproducter. — Vi have giort os det til en hellig Lov, ved at fremstille Sandheden i almindelige Udtryk for Deres Kongelige Majestæts giennemtrængende Oie i det hele Lands Navn; ikke at anføre speciale Exempler paa vor Handels Vederstyggeligheder, som kunde alt for personligen røre en enkelt Handler, hvis borgerlige og simple Agtelse vi ønskede herved ikke behøvede at lide. — Vi lade os altsaa denne Gang allerunderdanigst nøie med at anføre i Henseende til Indførselsvarene; at neppe nogen Havn i hele Island kan siges at have været forsynet med de fornødne Nødvendigheds-Vare, og de fleste Havne lide endnu den største Mangel paa disse. Nogle, ja hele Sysseler og Landsfierdinger have jevnligen enten slet ingen, eller dog utilstrækkelig og

meget

meget ofte slet eller og bedærvet Beholdning af de allerumisteligste Nødvendigheds-Vare, som Fødevare, Tømmer, Jern, Liner, Salt, Tiære, Steenkul, Viin, i det mindste til Kirkerne m. v.; endog Guldbringe Syssel, til hvilket dog de fleste Handelsmænd med deres Skibe saa jævnligen tye, og hvor det meste Forraad af Vare oplægges, lider jævnligen under en eller anden af disse Mangelsposter: for eet Aar siden vare dets Handlere ikke i Stand til at overlade Tømmer til en Aare, end sige andet og større; intet Jern var her for en Tid at bekomme, og ingen Liner, undtagen nogle faa raadne og aldeles uduelige. Kiøbmænd fandt endog her Speculation og Fordeel ved at nedrive gamle Huse og udprange deres raadne Tømmer til Almuen. Hammere, Øxer og Jern-Redskaber maatte omsmeddes til Søm; Baadene saavel her som i andre Landets Districter maatte staae paa Land, een af de vigtigste Næringer, Fiskeriet, til ubødelig Skade. — Paa Tingene ere bestandigen fremførte bedrøvelige Klager hundredeviis for mange af os over disse Hovedmangler, nu over Jorders Ruin og den Fare, som Beboerne, ja hele Menigheder overhængte af faldefærdige Kirker og Huse, til hvis Reparation, end sige Opbyggelse intet Tømmer er at bekomme, ja paa mange Steder ikke engang til de Dødes Begravelse; nu over Mangel paa Jern og Liner tillige, som forbød mange, endog dem, hvis hele Liv og Haab grunder sig for det meste paa Fiskeriernes Drivt, at søge Næring ved samme; nu over ingen eller og bedærvede og ubrugbare Fødevare, hvis Aarsag en stor Mængde Mennesker i eet eneste haardt Aar kunde have omkommet af Hunger, om de end havde et overflødigt Forraad af andre Vare til at betale hine med. Nogle Havne ere undertiden ikke aarlig beseilede, og andre ofte ikkun af eet eneste Fartøi, som maaskee ikke

har

har medbragt saa stor en Vægt af Fødevare, som af Graasteen i Ballast; ikke at nævne andre Vare-Sorter.

Skulde dog dette ikke kunne afgive et oplysende Beviis paa, at vor Handel er saare afmægtig? Skulde det ikke tillige vidne om en lige Afmægtighed i at tilforhandle sig Indbyggernes Vareproducter, naar man derhos ikke taber af Sigte, at hvo der har ønsket sig Penge til Betaling af en Kiøbmand, har i disse sidste Aar just derved forlangt en Ting, ligesom Contrebande? O! usle Kiøbmænd uden Penge! O! en afmægtig og undertrykkende Handel! Naar altsaa de indførte Vareenten ikke række til at betale de frembudne Landsproducter, eller og Indbyggerne ikke finde sig tiente med alt det unyttige Overflødigheds Kram, dem bliver paanødt, søger den forlegne Handler efterfølgende Udveie: at opskrue det Lidet, han har, til de meest overdrevne Priser, hvilke han ikke behøver, ofte som Enchandler paa Stedet, at frygte for at en Sidemand skulde rabattere; at nedsætte Landets Producters Værdie efter en grændseløs Ubillighed; og endelig, kun at udsøge noget lidet det allerbedste af disse, men vrage alt det øvrige, og, under Paaskud eller og af virkelig Mangel paa Skibsrum og Midler til Varers Indkiøb, at erklære sin mægtige Ulyst til samme. Har denne Handler noget at overlade af fornødne Vare, ere disse undertiden ikke at bekomme uden alene mod Penge, eller dog ikke uden Følge af unyttigt Kram til lige Beløb. — Men Følgerne blive: at enhver, som har maattet bortgive sine bedste Vare for hint Kram, Tobak og Brændeviin uforgiettet, maae enten lade dette unyttigt henligge og fordærves fra Aar til Aar, eller og søge at realisere dette Tøi ved Udprang i Landet. — Saaledes maae hver anden ærlig Mand nødes til at blive Landpranger, som dog er ligesaa skadeligt, som ved

aller-

allernaadigste Anordninger strængeligen forbudet; saaledes udbredes dette fordærvelige Kram til det hele Land aarligen i en Hast, og saaledes bliver den nærværende Handel en vældig Kilde til Yppigheds, og Daarligheders, og Armods og Udsvævelsers Formerelse i et forhen sædeligt Land. O! slaviske og forføriske Handel! hvor lidet stemmer du overeens med Dydens og den ædle Friheds Grundsætninger, hvis Navn du saa uværdigen bær!

Men denne Handel er ikke alene afmægtig, den er og i lige Grad undertrykkende, og det for enhver Stand og hver Næring, for Videnskabernes og Oplysningens Udbredelse i Island, for Frihed og for Lyksalighed selv. — Samtlige Landets Indbyggere sukke under denne Undertrykkelse, da Handelen, istedet for at ophielpe og udvide alle Næringer, betager disse al Styrke, og Indbyggerne Modet til med Iver og Lyst at drive dem. Hvad nytter det her, at forædle Landets Producter, at tilveiebringe en større Mængde af disse, at bringe dem til Handelsstederne, hvor man ikke kan vente at finde en Kiøbmand til Varene, men enten ingen, eller dog som oftest een eneste Factor, uden Skibe, Penge og Vare i en halv tillukket og tom Krambod? Vel burde man i Henseende til Antallet af Handelsmænd og Factorer undtage Guldbringe Syssel; men at man ogsaa her stoder an paa een eller flere af disse Egenskaber, har nogle Aars Erfarenhed godtgiort. Disse have ligesaa lidet været forsynede med Penge og mange Nødvendigheds-Artikler, som hine, ligesaa lidet kunnet overkomme at indkiøbe, mindre udføre de frembudne Producter, vraget derfor meget gode, og betalt endeel af de modtagne for det halve Værd, naar de først have bekommet den fornødne Ladning, og Indbyggerne, efter at have med Møie og Bekostninger ført deres Vare til Handelsstæderne, ere

for-

forlegne for at omsætte disse; derefter nedstemmes da ofte Billighedens Røst, og noget, som man skal ansee for god Betaling, anvises i fornævnte unyttigt Kram og forsviske Vare. — De faa Handlende i Landet, som af og til have forhen betalt Indbyggernes Vare tildeels med Penge, have fast altid vidst at tillægge disse en egen Værdie, som f. Ex. 1 Skpd. Fisk, som ellers i opskruede Vare skulde betales med 7, 8, 9 til 10 Rdlr., er da bleven betalt med 5, 6, 7 a 8 Rdlr. i Penge, og andre Vare derefter; men ikke alene dette, den grove Mynt har da undertiden faaet en heel ulige Valeur med den af Regieringen allernaadigst foreskrevne, og man har til Beviis Exempler paa, at et Rixorts Stykke tælles ud for 17 ß. o. s. fr.

Ved Fiskeriernes Udvidelse og Lykke ere og blive nærværende Handlere ikke i Stand til at modtage meget over det Halve af hvad Landet kan frembringe. I Guldbringe Syssel, hvor de allerfleste Handelsmænd og Skibe forsamles, er det Hele, paa meget nær, ikke opkiøbt, paa mange andre Steder ikke det Halve. — Tømmer har ikke været at faae til Huse; betydelige Qvantiteter Fisk maae derfor hos Indbyggerne i gode Aar unyttige henstaae fra Aar til Aar, ofte uden Lukkelse, under naben Himmel, fordærves, raadne og endelig bortkastes. — Den fremtbudne Mængde har lært vore Handelsmænd at vrage i samme, og kun at udsøge den allerbedste og største Fisk, derved giøre de efterhaanden kun denne afsættelig uden for Island og blandt Fremmede, og den nøvre Mængde mindre, men god og velvirket Fisk, som alene falder under alle Landets Kyster (et Par smaa Bugter undtagne), ligger ukiøbt for det meeste og unyttig. — Fiskeriernes Drivt maae derfor hendaæe, da denne under nærværende Handel medfører de sværeste

Bekostninger, er altid forbunden med stor Besværlighed og Fare, men indrenter saa lidet under en saa afmægtig og undertrykkende Handelsform. — Men ikke alene er dette denne indskrænkede Handels Værk; den er og den eneste Aarsag i, at en stor Deel af Indbyggerne ved Fiskeriernes Søgning ødelægge hverandre. Overbeviiste om, at ikkun den store eller Garn-Fisk bliver vel modtagen i Handel, tye aarligen nogle tusinde Søefolk fra Landets 3 Fierdinger alene hen til den eneste saare snevre Bugt imellem Niarvig og Kieblevig i Guldbringe Syssel, hvor Garnfiskerie endnu falder, og med en ligesaa stor Mængde Garn, der sammesteds udsættes, som megen Bekostning og uregierlig Uorden i denne Næring arbeide stedse paa ganske at skille disse fiskerige Pladser paa samme Maade ved alt det betydelige Fiskerie, som Garnene forhen beviisligen giorde det i Havnefiorden, og hvorpaa lignende og overtydende Exempler fra Norge ere offentligen forlængst fremlagte for Publici Øine. Imidlertid lide de øvrige Søe-Districter i den Grad herunder, at deres Baade maae, af Mangel paa Folk, staae paa Land, det Lidet, de fange, bliver ikke modtaget af Handelsmanden, og, da Fiskerie er dog deres eneste Næring, synke disse fra Aar til Aar stedse dybere i en bundløs Gield til Deres Majestæt, Øvrigheden og Handelen, og i en Modløshed og fordobblet Armod, som giør ellers sunde og fyrige Folk med hele Familier til Bøigdernes udtærende Fattiglemmer; thi med al Anstrængelse af Kræfter og Flid bliver det saaledes ikke muligt for dem, at frembringe noget til Handel. — Hvad der i det Foregaaende er anført om Fiskehandelen, som een af Islands Hovednæringer, være og her allerunderdanigst sagt om den anden næst vigtigste, eller Faare- og Qvægavlingen. Den afmægtige Handelsmand kan ikke modtage

alt

alt det til Slagterie frembudne, eller herefter frembydende ved en større Udvidelse af denne Næring under en billigere Handels Opmuntringer. — Her see vi ham endnu i den samme usle Forfatning uden Penge og Vare, og Skibe og Tønder og Salt. Det er af denne Aarsag, at enten slet intet eller og heel ubetydeligt Slagterie har nu Sted paa nogle af de gamle berømte Slagterhavne, hvis Districter endnu kunde levere en stor Mængde ypperligt Slagteqvæg og Faar. — Nogle Handelsmænd have endog drevet her Ubilligheden i Betaling saa vidt, at, efterat Indbyggerne ere ankomne til Handelsstæderne, ikke uden stor Møie og Bekostninger, med talrige Hiorde, som bydes til Handel, have de ikke kunnet erholde ikkun saa skadesløs Betaling, at de jo hellere have maattet beslutte at drive disse tilbage, og ansee det meget nyttigere, selv at nedslagte dem hiemme, underveis forværrede, til egen Huusholdning. Saadanne Opmuntringer giver nærværende Handel denne vor Hoved-Næring. — Haandarbeide bliver altid i Island den tredie Hoved-Næring, men undertrykkes meest af alle, og dette bliver stedse en vældig Kilde til Armod, og ofte til Folkedød i haarde Aar. Hvad nytter endog den utrætteligste Flid og Stræbsomhed, naar frugtesløse Forsøg uophørligen giøres til de raae Producters Forædling? naar det hele Arbeide, Møie og Omkostninger ere spildte? og naar ved samme den halve Føde ikke kan fortienes? Ved en billigere Skadesløsholdelse og Haab om en bedre, endskiønt ringe Fortieneste, fordriste vi os til frit allerunderdanigst at paastaae, at neppe nogen Bondestand i Deres Kongelige Majestæts Riger skal i huuslig Flid og Stræbsomhed kunne overgaae den Islandske, en Sætning, vi altid skulde findes beredte til med uomstødelige Beviser offentligen at bekræfte. Men under nærværende Handel er det ikke at

 undre,

andre, at Landet udsender de bedste Producter raae i betydelige Qvantiteter, da man for det grove Uldengods, som Vanter og Strømper, neppe faaer andet end Uldens egen simple Værdie; det fine er ikke afsætteligt her, og modtages ikke i Handel til taalelige Priser. Garnspinderie skulde da maaskee blive den vigtigste Gienstand for den huuslige Flid, som kun behøver et Glimt af Haab om nogenledes Skadesløsholdelse, for her at blive sat i muligste Gang og Virksomhed. Daglige Exempler bevise dette, og for at vi skulle allerunderdanigst driste os til at anføre eet, behøve vi kun at nævne Deres Kongelige Majestæt Conferenceraad Kofoed i Kiøbenhavn, som til Deres Kongelige Majestæts og Guldhusets Tieneste i nogle Aar lod her i Island modtage velspundet Garn, og fik til sammes Indkiøb ved Anviisninger oversendt de fornødne Summer; men neppe var Garnspinderiet ikkun paa Nordlandet i en Hast herved opmuntret og bragt til en haabefuld Virksomhed, førend samme igien pludselig maatte ophøre, deels formedelst de Vanskeligheder, nogle Kiøbmænd giorde denne brave Mand med Garnets Overførsel og derfor betalende Fragt, da nogle af dem fik og Speculation for en Tid at opkiøbe Garn, endskiønt mod slettere Betaling, deels og formedelst den Besværlighed, ham skal være mødt ved Penge-Anviisningers Anskaffelse til Island, mod promte betalende lige Beløb i Kiøbenhavn, da og Kiøbmændene ene maae have ønsket sig forbeholdet med deres Handel at vedligeholde og opmuntre denne Islands huuslige Flid. — Følgerne bleve deels at Garnets Priis her blev nedsat, og at det kunne ikke længere afsættes, deels at Indbyggerne fandt sig ikke lidet fornærmede i denne Næringsflid derved, at nogle Kiøbmænd aldeles intet Garn vilde modtage, men kun Strømper til de sletteste Priser; andre derimod ville ingen

Strøm-

Strømper modtage, men kun til Nød noget Garn, og derom er man først kommen til Kundskab, efterat Ulden hele Vinteren over er til een af Delene forarbeidet. — Hvor sørgeligt for Island og nærgaaende for dets nidkiære og patriotiske Embedsmænd maae det dog være, at see de veldædigste og haabefuldeste Bestræbelser for Landets Vel, dets Næringers Opkomst og Indbyggernes Betryggelse mod Armod og Hunger saaledes miskiendte, uskiønnede og under denne Handelsform ofte nedtrykte strax ved de første Skridt til Lykke og Held!

Men vor nærværende Handel er ikke saaledes undertrykkende for Islands Næringsveie, at den jo tillige skulde, som meldt, være det for Videnskaberne, ja vor dyrebare Religion selv. Ovenfor have vi allerunderdanigst beviist den Misnøie, Armod og Modløshed, denne Handelsform overalt udbreder i Landet; vi behøve derfor kun at fremkalde alle oplyste Menneskekienderes Erfaring som Vidne, hvor uskikket denne Stadsforfatning og disse trange Kaar ere til Videnskabernes Fremme, hvor umueligt det maae blive for endog den meest opvakte, men af Fattigdom og Gienvordigheder nedtrykkede Aand, med Lyst og virksom Fyrighed at opsvinge sig til Musernes guddommelige Boeliger, da det her med den fuldkomneste Ret maae hedde: Non facile emergunt, qvorum virtutibus obstat res angusta domi; eller, hvor lidet man med Billighed kunde fordre dette af trængende Embedsmænd, og deriblandt fornemmelig de fattige Geistlige, som for dog med Nød og Usselhed paa nogen Maade med Familie at kunne opholde Livet, som Naturen har giort enhver saa kiært, maae til eget udmattende og uophørligt Huusholdnings Arbeide opofre saa meget af den kostbare Tid, der ellers burde være Embedet og Videnskaberne helliget. — I Aar have vi endog mod-

taget

taget et nyt bedrøveligt Beviis i disse Dage paa Handelens ublide Indflydelse paa Videnskaberne, da til det patriotiske Aar 1794 oprettede islandske Landoplysnings-Selskab, som i mindre end eet Aar tæller henved 700 Medlemmer, ere fra alle Landets Egne indløbne Klager, at ingen Penge have i Handelen været at bekomme, eller Vare paa taalelige Vilkaar kunnet omsættes, hvorfor en stor Mængde flere Medlemmer, som ellers gierne ønskede at indtræde i Selskabet, ikke havde seet nogen Udvei til at bringe det aarlige Indskud tilveie i Penge. Saaledes skulde da Handelen ogsaa her lægge de første Anstødsstene i Veien for dette menneskekiærlige Selskab, ligesom den i øvrigt kraftigen nedtrykker ædle og store Foretagender, som desaarsag maae efterhaanden daane hen, og al Lyst og Virksomhed og Fornøielse give Plads for Afmagt, Græmmelse og Modløshed. Og denne Handel skulde dog kaldes frie, uagtet den bær saa mange og utvivlagtige Mærker paa en smertefuld Ufrihed!

At tidtnævnte Handel end videre er

3) Udtærende og uudstaaelig, haabe vi tildeels i det Foregaaende tilstrækkeligen at have allerunderdanigst oplyst; og hvad kan vel mere udtære Landets Kræfter, end en Handel, som opsluger og trækker alle Penge ud af Landet, bringer for det meste ingen ind igien, vrager gode Vare, kan ikke modtage eller udføre meget over Halvdelen af Landets Producter under en billigere Handels Opmuntringer, har ikke tilstrækkelige eller brugbare Nødvendigheds Vare, men saa meget mere Overflod af unyttigt og Overdaadigheds Kram, samt høist skadelige Vare, hvoriblandt vi fornemmelig regne den stærke Indførsel af Brændeviin, ved hvilken Landets Kræfter fra Aar til Aar saa ynkeligen udtæres, da denne stedse bliver en ligesaa vældig Kilde til Sygdomme, Armod og Uordent-

dentligheder blandt en heel Nation, som vigtig Handels-Artikel for vore faa Kiøbmænd; og denne landfordærvelige Kildes Udflod til vort Land ville vi allerunderdanigst anholde om i hele Landets Navn, at Deres Kongelige Majestæt af landsfaderlig Naade maatte behage allernaadigst at hemme, indskrænke, om ikke aldeles at tilstoppe. — Alle Landets Næringer og Videnskaberne selv, tilligemed Indbyggernes Mod og Flid og Fyrighed nedtrykker vor Handelsform; og hvor ubillig og udmattende den forrige forhadte Monopol-Handel end altid var, vil man dog ved samme kunne finde en langt større Billighed i vigtige Hovedartikler iagttaget, end ved denne egenraadige Handel. Alle taxtmessige islandske Vare maatte der endelig modtages, uden at vrages af Mangel paa Skibsrum, Penge eller Indførsels-Vare, som nu. Ikkun de Vare, enhver Indbygger forlangte, bleve til Betaling udlagte, ingen kunde paanødes unyttigt eller skadeligt Kram, Penge kunde enhver faae til Betaling, og ligesaa gierne disse, som Vare, et tilstrækkeligt Forraad af Vare, og især gode, dygtige Nødvendigheds-Vare, var allevegne for Haanden, Credit blev given i haarde Aar, og mange Mennesker derved holdte i Live; nu finder man alt det Modsatte heraf ved vor Handel, og overalt Varene af sletteste Beskaffenhed, men dobbelt ubillig Dyrhed, som f. Ex. neppe brugelig ung Viin til Kirkerne er opløben til 20 a 24 ß. Potten. Brændeviin til 6 Graders Styrke, udført fra Kiøbenhavn med anseelig Godtgiørelse, befindes ved Udsalg her sielden at overgaae 4, men ofte, især saaledes som den om Vinteren udpranges her, ikke engang at naae mere end 3 a 3½ Grads Styrke, hvoraf det bliver klart, til hvad Nytte for Landet hin godtgiorte betydelige Capital bliver aarligen anvendt. — Indigoen er mere end eengang befunden

blan-

blandet med Lakmos, og sælges dog til 4 og 5 Rdlr. Pd. — Fødevarenes Beskaffenhed og Priis have vi foran allerunderdanigst anmeldt, endskiønt de og hos nogle Handelsmænd gives gode og forsvarlige, ligesom andre Vare. Tømmeret er snart altid det sletteste Udskud: de saa kaldte 16 til 18 Alen Træer af denne Sort koste fra 8 Mk. til 2 Rdlr.; en endog halvraaden Juffert, som neppe bæret sin egen Vægt, 3 til 5 Mk.; vankantede 4 à 5 Alen Brædder af det elendigste Brags Brag 16, 24 til 32 ß., firskaarne og ½ til ⅝ Tomme tykke indtil 40 ß. Stykket; men af Udskuds Valbord 48 a 60 ß. Lodliner, undertiden halvraadne og kun til 1½ Pds. Vægt, men til Fiskerie ubnelige, 40 a 48 ß., sværere til 3 Pds. Vægt, dog i øvrigt af lige Egenskaber, 1 Rdlr. Undertiden er ubrugbart slet Jern opløbet til 8 Mk. pr. Lpd. — 1 Skpd. Fisk er i Aar betalt fra 5 til 10 Rdlr. i opskrumpede, slette og tildeels unyttige Vare. 1 Par grove Strømper med 8 a 9 ß. jævnligst; og der gives i Island Handelssteder, i Følge offentlige indkomne Klager, hvis Navne vi dog her til videre ville skiule, hvor 1 Tønde Meel, som efter Taxten af 1702 og indtil 1776 gieldte 22 Par Hoser, ikke har været at faae under 69 Par. Totommede Vanter gielde 3 à 4 ß.; 1 Pd. bedste Faaretælle 8 ß.; fiint Uldengods modtages ikke, og hos de allerfleste har ikke 1 Rdlr. Contant været at bekomme for at saldere en Mellemregning endog paa 100 Rdlr. eller større, om Embedsmænd og Almuen end trængte yderlig til Penge saavel til publiqve Skatte og Afgiøter, som andre fornødne Udgivter.

Paa sine Steder have Handels-Factorerne aarligen brugt den Kunst, strax efter Skibenes Afreise fra Landet at forhøie Priserne paa adskillige Vare, især Brændeviin og Fødevare, som og har giort sit til Indbyggernes Fornærmelse,

melse, saa vel og imidertiden over det ellers ulovlige Forprang, ved flere Handleres Ankomst til Landet med de meest fornødne og manglende Varesorter, og som da kunne have været tilfals for taaleligere Priser, end ellers, at søge hos disse at faae opkiøbt betydelige Vare-Qvantiteter, for igien at udprange dem med overdrevne Priser til nødlidende Indbyggere.

Hvad der end ydermere giør nærværende Handel udtærende for Island, er den Hovedomstændighed, at de fleste af vore Kiøbmænd ere boesatte i Kiøbenhavn. Derved blive de her at ansee som Island ganske uvedkommende Personer; deres Formue, hvor nogen er, circulerer ikke i Landet, men alt hvad nogle af dem paa nogen Maade kunde vinde, og alt hvad deres kostbare, og undertiden maaskee Tarveligheds Grændser vidt overstigende Underholdninger med Familier i det dyre Kiøbenhavns vidtløftige Sværm medtage, udsues alt fra Island, dunster bort, vender aldrig tilbage, og befordrer ikke Landets Held, men tvertimod Undergang.

Det er af denne Aarsag, at Handelen og maae betragtes som aldeles passiv, da Landet ikke kan siges at eie noget Skib eller Handels-Anlæg, de saare faa her boesatte egne Rhederes undtagne, men alt det øvrige maae ansees som fremmed og Island uvedkommende Gods. Det er og af denne Aarsag, at de Fordele og Benaadninger, som allernaadigst forundes de udenfor Island boesatte Rhedere i Handel m. m., aldeles ikke komme Island til mindste Nytte, som Fiske-Præmier og Godtgiørelse for 6 Graders Brændeviins Indførsel, da herved ikke kan ventes nogen god Hensigt for Landet opnaaet.

De grundede Præmisser, som vi allerede have allerunderdanigst forudsendt, maae nødvendigen lede til den ligesaa grundede Slutning, at den nuværende Handels-

delsforfatning er uudstaaelig for Island. Alle dens forud opregnede dræbelige Virkninger for Frihed, for Lyst og for Mod, for Velstand og for Landets Opkomst ved Næringsveienes Forbedring og Videnskabernes Udbredelse føler man allerede; ja med inderlig Harme og Misfornøielse føler man og forudseer de ulykfalige Følger heraf, som allerede udmatte og ydermere true de nærværende og ufødte Slægter i Island med det ynkeligste Liv, om ikke total Undergang. Men jo længere Misfornøielsen ulmer i undertrykte og fornærmede Bryster, jo længere Almuen forgieves raaber sig hæs efter Øvrighedens Haandrækning, og jo længere og oftere denne selv med bundne Hænder forgieves andrager Landets Nød, og der ikke tænkes paa Midler til at sætte vore Handelsmænd Grændser, og vore billige Klager anhøres, jo stærkere tiltager stedse den fornærmede Friheds og Uskyldigheds Græmmelse over nærværende Handelsform; og — dersom Island ikke havde modtaget saa utallige Prøver paa Deres Kongelige Majestæts altid ømme og redebonne Hierte til at formilde dets tunge Kaar; dersom man ikke kunde haabe, at disse sandfærdige allerunderdanigste Forestillinger af vor enten ubekiendte eller og for Deres Kongelige Majestæts grandskende Øie hidtil skiulte Nød, kunne virke paa Landsfaderens allermildeste Hierte; dersom der ikke allene var grundet Haab om en hastig Hielp og Redning, men og den fuldkomneste Tillid endnu tilbage; dersom vor Nation ikkun eet eneste Øieblik tabte af Sigte den allerunderdanigste Hengivenhed og Lydighed, samme skylder og saa uafladelig søger at bevare mod Deres Kongelige Majestæts Love og allerhøieste Anordninger, hvor umueligt maatte det da blive Øvrigheden at dæmpe og sætte Grændser for en ved saadan Haande fornærmet Nations fortvivlende Følelser! hvor umuelig

da

da længer at holde en ved Handel undertrykt og mishandlet Nation død mod Naturens vækkende Røst! I denne nedtrykte Nations Navn er det altsaa, at vi allerunderdanigst herved anraabe Deres Kongelige Majestæts Naade om mægtig Hielp og allernaadigste Bestemmelse forinden, til i Tide at kunne hemme det Onde, opreise Islands modfaldne Sønner og befordre deres og ufødte Slægters Frelse og Held, paa det at Island ikkun ved Handelens Plager ei skal blive af alle de mange lykkelige Stater dog den eneste Provinds, som er fordømt til at sukke under Deres Kongelige Majestæts ømme og faderlige Regiering. Den Handelsfrihed, som Deres Majestæt allernaadigst havde tiltænkt og givet Deres troe og trængende Undersaatter i Island en allernaadigst Forhaabning om istedet for Tvangshandelens forhadte Undertrykkelser, haabe vi med den fuldkomneste allerunderdanigste Tillid, at Deres Kongelige Majestæt nu ikke vil tillade længere at misbruges og forvandles til en slavisk Handels udtærende Afskyeligheder. Retfærdigheden selv skal erklære det for en vanærende Ubillighed, at en heel Nations Frihed og Lykke skal videre bestemmes efter eller lide under nogle faa gieldbundne private Mænds Ubesindighed og Forpligtelser, eller at Island skal afbetale disses Gield, og bøde for nogles Uheld og maaskee nogles Udsvævelser, og at blot personlige private Forskrivelser ansees som Islands National-Gield; ja, uudstaaeligt, at vor hele Nation med dens kommende Slægter endnu skal Aarhundrede igiennem slæbe hen i Trældom, for at nogle Faa kunde haabe at sove ind i Vellyster.

Disse ere da, allernaadigste Konge! de Grunde, som vi denne Gang allerunderdanigst vove at nedlægge for Deres Majestæts milde og retfærdige Domstoel, naar vi herved allerunderdanigst anraabe den paa de danske og

norske Konge Troner saa uafbrudt arvelige Naade om Formildelse af vor ublide Skiebne og Forandring af vor nærværende ufrie, afmægtige, undertrykkende, udtærende og uudstaaelige Handelsform. Men ikke er det en Compagnie- eller Monopol-Handels Baand vi igien ønske at tilbytte os for de nærværende, da vort grundede Haab eene sigter til en mere udvidet Friheds forønskte Maal. En Frihed, som Deres Kongelige Majestæt ikke har nægtet Deres under en lignende Himmel-Egn beliggende Land Finmarken, haabe vi og ansøge herved allerunderdanigst, at Deres Kongelige Majestæt allernaadigst maatte behage ikke heller at afslaae Deres ligesaa trængende og dertil værdige Arveland Island, med de fornødne Forandringer.

Vi fordriste os derfor til allerunderdanigst at bede:

1. At Deres Kongelige Majestæt allernaadigst ville herefter aldeles frigive Handelen paa Island saavel for alle fremmede Nationer, som de kongelige Undersaatter, med en allernaadigst Tilladelse, at naar Fremmede enten nedsætte sig eller lade føre en stadig Handel i de islandske Kiøbstæder, de da og frit maae handle paa Udligger-Stæderne og anløbe samme, men nu i de første Aar som Speculant-Handlere kun i 4 Uger paa hver Havn, ligesom og at Ladninger maae ordineres til og fra fremmede Stæder af alle og enhver, som handle herefter paa Island; men imod hvilke Told- eller andre Afgivter, og hvorledes disse skulde hæves, fordristе vi os ikke til allerunderdanigst her at foreslaae. Da de fleste Udligger-Stæder ere slettest forsynede, Concurrence finder her aldeles ikke Sted, og Havnenes Bavskelighed giør Transporten imellem dem og Kiøbstæderne ligesaa besværlig og far-

farlig til Vands, som Afstanden til Lands umuelig, ere de og til denne kongelige Naade saa meget mere trængende, som den største Deel af Islands Indbyggere alene kan søge hen til disse til Handel. Derhos, som eet af Hovedmidlerne til Handelens ønskelige Forandring, allerunderdanigst haabende, at Deres Kongelige Majestæt allernaadigst forunder Landet selv fornødne og kraftige Understøttelser til selv at kunne tage Deel i en activ Handel. Videre ansøge vi allerunderdanigst, at Deres Kongelige Majestæt til Transportens Lettelse og Handels-Communicationens Befordring allernaadigst maatte behage at bevilge: at de i Handelsforordningen af 13de Junii 1787. Cap. 2. §. 8., med Haab om paafsende Benaadninger, allernaadigst opmuntrede flere Handels-Anlæg herefter maae giøres paa beqvemme Steder efter vedkommende Amtmænds derom indhentende Betænkninger; ligesom og at Brændeviins Indførsel til Island meget maatte allernaadigst indskrænkes, om ikke ganske forbydes, men Øvrigheden derimod bemyndiges, at have nøie Indseende med Havnenes Providering med Føde- og nødvendige Vare, at undersøge Fødevarernes Beskaffenhed, og ganske forbyde de meget fordærvedes og for Helbreden skadeliges, men vel tillade de mindre beskadiges Udsalg efter billig Overeenskomnelse. At formuende Indbyggere allernaadigst maae tillades at giøre beqvemme nye Handels-Anlæg paa enkelte tienlige Steder, i det mindste eet i hvert Syssel, uden den Forbindtlighed selv at nedsætte sig i Kiøbstæderne.

At vore nærværende usle Handels-Factorer nogensinde kunde bevirke en Kiøbstæds Opkomst i Island, formene vi allerunderdanigst ligesaa umueligt, som derimod et velgrundet Haab at kunne haves om Kiøbstædernes

ha-

hastige Opkomst, Producters Forædling, Næringers Udvidelse og Forbedring, samt almindelig Udbredelse af Flid og Fornøielse og Velstand, ved en lykkelig fri Handel (og følgelig en ganske forskiellig Handel fra den nærværende), Landets egen active Handel, samt flere Nationers og Handelsmænds forenede Stræbsomhed, Midler og Opmuntringer til Islands vigtige Næringsmidlers Forøgelse og Drivt. Men da vi allerunderdanigst haabe, ikke alene uden Møie offentligen at kunne beviise nærværende allerunderdanigste Ansøgnings Indhold, saasnart Vedkommende kunde fordre speciale personlige Exempler fremstilte, hvorfra vi nu med al Flid have holdt os, og alene i almindelige Udtryk søgt at skildre vor nærværende Handelsform, men og paa samme Maade at godtgiøre, at ingen almindelig og pludselig periodisk Ulykke, end ikke Ildsprudningers Rædsler og Jordskielves Omvæltelser, og Ildebrand eller Uaar, og Hunger og smitsomme Syger, og Qvæg- og Folke-Død kunne i Island anrette saa langvarige og udtærende Ødelæggelser, som hint saa uophørligen nedtrykkende Handels-Slaverie, ved til Beviis derpaa blandt andet at anføre den i Aarene 1783 og 1784 indtrufne Jordbrand med paafulgt betydelig Folk- og Qvæg-Død, Børnekoppernes Raserie 1786, Mæslingers 1791, strenge Uaar og Fiskeriernes 3 Aars Mislingelse 1790, 91, 92, som alt haver dog ikke kunnet hindre, at jo Folkeformerelsen, samt Heste-, Qvæg- og Faare-Avlen har siden meget tiltaget, ligesom almindelig Velstand og havde sikkerligen hos os gaaet frem med stærke Skridt under en mindre undertrykkende og taaleligere Handelsform, end denne, som saa mægtigen arbeider paa Islands Undergang; saa giøre vi os det allerunderdanigste Haab, at intet med Grundighed kunde, end ikke af Egennytte selv, indvendes imod en allernaadigst Bønhørelse af det Ansøgte, som

overveiende de af os allerunderdanigst fremførte Grunde. — Dog, da vor Afstand er til vor smertefulde Uheld saa stor fra Deres Majestæts Konge-Trone, men interesserede Modstanderes Nærhed ved høistsamme maaskee kunde søge hemmeligen at anbringe nogle med forstilt Sandsynlighed sminkede Grunde mod Islands Frelse og Opkomst, som vor Uvidenhed herom ikke kunde tillade os at drøfte, oplyse og giendrive; saa bede vi allerunderdanigst, at Deres Kongelige Majestæt allernaadigst tilgiver os, at vi nu nødes til at gribe til de med Naturens og Retfærdighedens Love saa nøie harmonerende almindelige Forekommelses- og Forsvars-Midler, ved at lade en ordret Copie af denne allerunderdanigste Ansøgning med vedkommende Stiftbefalingsmænds og Amtmænds Erklæringer offentligen trykke, og saaledes at opfordre dem, som herimod have noget med Grund at indvende, ligesaa offentligen at fremstille deres Grunde, som derefter skulle af os nøie giennemgaaes og, efter Befindende, besvares, da vi saaledes allerunderdanigst haabe efter offentlig forelagte Grunde, men ikke Egennyttes hemmelige Bagvaskelser og øvrige middelbare Arbeider til vort Fædrenelands Undergang, at modtage Deres Kongelige Majestæts allermildeste Dom og Bestemmelse af vor og ufødte Slægters Skiebne. Ved en offentlig Bekiendtgiørelse have vi og til Henfigt at berolige vore længselfulde og utaalmodige Landsmænd, og derved omsider at fravælte os den saa ofte her i Island mod os fremførte nærgaaende Beskyldning af et høist misfornøiet Folk, at vi stedse skulde have forsømt at andrage dets Nød og Undertrykkelser for Deres Kongelige Majestæts Trone, men med en ligegyldig Uvirksomhed været rolige Tilskuere af dets forhaanende Handels-Lænker.

Skulde Deres Kongelige Majestæt ikke finde for godt allernaadigst at bevilge det Ansøgte ligefrem efter denne vor allerunderdanigste Forestilling og Bøn, som vi allerunderdanigst haabe, da anholde vi i dybeste Underdanighed

2. om, at Deres Kongelige Majestæt allernaadigst maatte behage at udnævne en egen Commission til nøie at overveie disse vort Fædrenelands vigtige Anliggender, helst i Island, eller dog som Medlemmer af samme Commission allernaadigst antage to af Landets herværende Embedsmænd, som Island maatte staae frit for allerunderdanigst at vælge, for at samme til disses nøiagtige Kundskab og Erfarenhed om vor nærværende Handels- og Næringssagers Gang med alle derhen hørende Omstændigheder, hvorom alle, endog Indfødte længe fraværende nødvendig maae have en aldeles utilstrækkelig og usikker, muligen og tildeels paa falske og egennyttige Handels-Realitioner bygget Underretning, kunde have en ligesaa grundet Tillid, som til deres Patriotisme og af vore nærværende Handelsmænd uafhængige Villie, Flid og Redelighed. — At disse Mænd da enten allernaadigst nedkaldes til Kiøbenhavn med allernaadigst Løvte om Reise- Omkostningernes Godtgiørelse, ikke af Deres Kongelige Majestæts, men alene Islands egen Kasse, den islandske Collect, som man allerunderdanigst tør formeene hertil i den vigtigste og værdigste Anledning at anvendes til hele Landets Gavn, eller og at den i Kiøbenhavn eller og Island holdende Commissions Forhandlinger og Stemmer maatte her i Island nøie giennemlæses, overveies og oplyses, og alt dette ved Trykken derefter offentlig kundgiøres, forinden en endelig allerunderdanigst Forestilling om vor tilkommende

Skiebne

Skiebne gjøres til Deres Kongelige Majestæt, ligesom og at denne allerunderdanigste Forestilling selv allernaadigst maatte tillades i sin Tid ved Trykken bekiendtgiort. Vore Modstanderes Nærhed ved Deres Kongelige Majestæts Tröne og for Island ufordeelagtige Connexioner paa den ene, men paa den anden Side dette Lands lange Afstand fra Høistsamme og ugunstige Beliggenhed paa Jordkloden, ere de Bevæggründe, som opfordre os til i Nationens Navn herved allerunderdanigst at anraabe Deres Kongelige Majestæt om denne med Naturens hellige Love saanøie overeensstemmende Konge-Naade. Endelig fordriste vi os allerunderdanigst til —

3. At anholde om Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Foranstaltning, at Island maatte gives offentlig Underretning ved en trykkende summarisk Beregning om dets egne og publique Cassers Beløb, Anvendelse, nærværende Beholdning og Frugter, saavel Meelbødernes Kapital og Renter, som de anseelige Summer, vore medlidende danske, norske og holsteenske Brødres gavmilde Goddædighed i Aarene 1784 og 1785 saa ufortrøden sammenskiød og opofrede allene til at formilde det af Naturens gyseligste Rædsler og Ødelæggelser da omspendte Islands haarde Skiebne; samt end videre allernaadigst tillade, at Landets Born derefter maae i dybeste Underdanighed nedlægge for Deres Kongelige Majestæts Trone offentlig kundgiorte og prøvede allerunderdanigste Forslag om den til Islands Opreisning ønskeligste Anvendelse i det mindste af en Deel af Beholdningen, overeensstemmende med de ædelmodige Giveres Hensigter, for derom at vente Deres Kongelige Majestæts allerhøieste og mildeste Bedømmelse og videre allernaadigste Befaling.

O Konge! fuld af Trøst og Haab og Tillid anraaber Deres troe, men haardt trængende Island ved vor svage Pen Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Mildhed om at anhøre dets Klager, formilde dets Skiebne, og endnu derved at lægge en nye Vægt af Velgierninger til hine mangfoldige, som stedse skulle bevares i dets taknemmeligste Erindring, og opflamme alle islandske Undersaatters ubrødelige Troskab og Lydighed og Kierlighed for det danske Kongehuus, men de nuværende og kommende Slægter til især uophørligen at velsigne Kong Christian den Syvendes faderlige Regiering!

Af denne Islands almindelige Ansøgning haver man til Indsendelse i det kongelige Rentekammer udstædt trende ligelydende Original-Gienparter for hvert af de trende Amter i Island, og dernæst foranstaltet disse Gienparter indleverede til vedkommende Amtsøvrigheds Erklæringer.

Disse Gienparter ere i følgende Orden underskrevne af Sysselmændene og Provsterne i Island.

1. Sønder-Amts Gienparten, der i Følge efterstaaende Bilags Attest er af Stiftprovst M. Magnussen indleveret til Stiftamtmand Stephensens Erklæring, som tillige Amtmand i Sønder-Amtet, er underskreven af Sysselmændene: Lidur Gudmundsen i Skaftefields-Syssel, Wigfus Thorarensen i Rangervalle-Syssel, Sigurd Petersen i Kiose-Syssel, og Finnur Johnsen i Borgerfiords-Syssel; samt Provsterne: John Johnsen i Skaftefields-Syssel, Gisle Thorarensen i Rangervalle-Syssel, Markus Magnussen

nussen i Kialarnes- og Guldbringe-Syssel, og Erich Wigfusen i Borgerfiords-Syssel.

2. Nord- og Øster-Amts Gienparten er underskreven af Sysselmændene: Jslev Einarsen i Hunevands-Syssel, Wigfus Scheving i Skagefiords-Syssel, Biørn Thommesen i Norder-Syssel, og John Jacobsen i Oefiords-Syssel, der og tillige (efter erhvervet Attest fra Amtmand Thorarensen, som er indsendt med Ansøgningen til Rentekammeret) har underskrevet som Fuldmægtig for Sysselmændene Gudmund Petersen i Nordermule-Syssel, og John Svendsen i Søndermule-Syssel, hvilken Underskrivt disse Sysselmænd have og siden selv ratificeret; og desuden af Provsterne: Jonas Benedixsen i Hunevands-Syssel, Thorkel Olavsen i Skagefiords-Syssel, Sigfus Johnsen i Norder-Syssel, samt Erlend Johnsen i Oefiords-Syssel. Endelig

3. Er Vester-Amts Gienparten bleven underskreven af Sysselmændene: Odder Vidalin i Bardestrands-Syssel, John Espolin i Snefieldsnes-Syssel, John Johnsen i Strande-Syssel, der ogsaa har underskrevet for Jsefiords-Syssel, som tillige constitueret Sysselmand sammesteds efter den i Foraaret bortdøde Sysselmand John Arnorsen, som ellers paa Landstinget 1795 havde befuldmægtiget Provst Magnussen til at underskrive Ansøgningen paa sine Vegne. Desuden er og denne Gienpart underskreven af Provsterne: Guldløger Svendsen i Jsefiords-Syssels nordre Deel, John Asgeirsen i samme Syssels søndre Deel, John Svendsen i Strande-Syssel, og Biørn Thorgrimsen i Snefieldsnes-Syssel.

Anmærkn. Til denne Islands almindelige Ansøgning er ellers af Sysselmand Magnus Ketilsen i Dale-Syssel blevet forfattet et Tillæg, hvori siges: „I øvrigt er vort Petitum og allerunderdanigste Ansøgning den samme, som vore Brødres paa Sønderlandet." Dette Tillæg er allene underskrevet af bemeldte Sysselmand Magnus Ketilsen og Sysselmand Gudmund Ketilsen i Myre-Syssel, samt Provsten Olaver Einersen, foruden ovenmeldte Sysselmand Espolin og Provst Thorgrimsen, der og tillige have underskrevet Hoved-Ansøgningen fra Vester-Amtet.

Af Syſſelmanden i Borgerfiords-Syſſel, Finnur Johnſen, har. Undertegnede modtaget en Anſøgning til Hans Kongelige Majeſtæt, dateret Islands Alting den 24 Julii 1795, angaaende den islandſke Handel m. v. Den var underſkrevet af Embedsmændene i Sydeamtet, nemlig:

Syſſelmændene **Lidur Gudmundſen** i Skaftefields-Syſſel. **Wigfus Thorarenſen** i Rangervalle-Syſſel. **Sigurd Peterſen** i Kioſe-Syſſel. **Finnur Johnſen** i Borgerfiords-Syſſel.

og Provſterne **John Johnſen** i Skaftefields-Syſſel. **Gisle Thorarenſen** i Rangervalle-Syſſel. **M. Magnuſſen** i Kialneſsting, og **Eirik Wigfuſen** i Borgerfiords-Syſſel.

Samme Anſøgning lover jeg at indlevere det allerførſte til Hans Høivelbaarenhed Herr Stiftamtmand Stephenſen, med underdanigſt Begiering om gunſtig Erklæring og Anſøgningens Tilbagelevering, hvilken da, i ſaa Fald, uden Ophold ſkal fra mig remitteres til Vedkommende.

Garde den 17 Auguſt 1796.

M. Magnusſen.

Copie.

Copie.

Allerunderdanigst Erklæring.

Dersom Aarhundredes Erfaringer, dersom de paalideligste historiske Efterretninger, dersom oplyste sagkyndige Mænds offentlig fremsatte usvækkede Domme fortiene nogen Troeværdighed, saa er det en fuldkommen, en ustridig Sandhed, at Island saavel i al den Tid — og den udgiorde næsten 400 Aar — da det var en frie Stat, som endda længe efter at det frievillig havde forbundet sig med den norske Krone, levede, efter de Tiders Omstændigheder, i en blomstrende Forfatning, og Handel og Videnskaber — uden hvilke intet Lands Opkomst og Velstand nogensinde er eller bliver muelig — og Mod og Munterhed oplivede Flid og Virksomhed i Landets Næring og Biering, Handel og Vandel, saa at Island endog anlagde en Colonie i Grønland, ja, hvad mere er, trængte frem til en Deel af den saa kaldte nye Verden. Men ligesaa unægtelig, ligesaa bekiendt er og den Sandhed, at efterat Island, denne Deres Kongelige Majestæt tilhørende største Øe — som befidder saa mange høist vigtige naturlige Rigdomme, at en berømt Forfatter endog har kaldet den en Juvel i Deres Majestæts Krone — havde den Vanskiebne at blive — som nogle af Danmarks store og oplyste Skribentere i de nyere Tider have udtrykt det — giort til et Trældomssted for udelukkende Handels-Compagnier og Enehandels-Forpagtere, og med det samme til et Offer for alle Monopol-Handelens Ulykker — at Island, siger jeg, efter den Tid mere og mere er nedsunket i den beklageligste Afmagt, Uvirksomhed og Armod, alt ligesom dets Frihed — uden hvilken al ædel

og

og virksom Daad, ja endog Dydens Udøvelse selv er umuelig — samt egen active Handel aftog, og tilsidst blev udslukt.

At det derfor ved hiin for Island uforglemmelige allernaadigste Resolution af 18 August 1786 har været Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Diemærke, at ville igien opreise Deres Majestæts Arvelands, Islands forfaldne Tilstand, og udfrie dets Børn af deres forrige Monopol-Handels Trældom, ved allernaadigst at ville skiænke Landet en virkelig fri Handel, skikket til at frembringe den fornødne Concurrence af et tilstrækkeligt Antal af virksomme, indsigtsfulde og retskafne Handelsmænd paa Landets Markeder, som det eneste muelige Middel til Handelens, og ved den Landets og Næringsmidlernes Opkomst, derom bærer Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Frigivelses-Placat af 18 August 1786, Anordningen om Frihederne for de i Island oprettede Kiøbstæder af 17 November samme Aar, samt Handelsforordningen af 13 Junii 1787, overalt de umiskiendeligste Beviis, som ligge for Publici Oine.

Men ach! allernaadigste Konge! denne Deres Majestæts landsfaderlige Henfigt er dog endnu, uagtet disse allernaadigste Forordninger, saa langt fra enten at være bleven, eller at tegne til at kunne blive opnaaet ved Islands nærværende Handels-Form, at denne synes aarlig at føre nærmere og nærmere til alle de modsatte Virkninger af Deres Majestæts allernaadigste Villie og Diemærke. Dette er da, til Islands store Harme, den smertende Sandhed, som Deres Kongelige Majestæts samtlige Betiente i Island have, i hele Landets Navn og efter Nationens eenstemmige Røst og Ønsker, endelig seet sig allerunderdanigst nødsagede til, efter Embeds Eed og Pligt, i dybeste Underdanighed at foredrage for De-

res

res Kongelige Majestæt, ved allerunderdanigst at nedlægge nærværende Ansøgning for Deres Majestæts Trone. Det er ved denne Ansøgning, som man allerunderdanigst formener, med uimodsigelige Grunde, tagne af de reeneste og tydeligste Erfaringer, allerunderdanigst blevet godtgiort, at Islands nærværende Handel er: 1. ufrie, 2. afmægtig og undertrykkende, og 3. udtærende og uudstaaelig for Landet, og alt dette endog i en langt større Grad, end under noget Island tilforn paalagt Monopolhandels Jern-Aag. O! allernaadigste Konge! hvilke maatte da ikke Følgerne af denne usalige Handels-Forfatning blive for dette under Enehandels Trældom saa længe sukkende Land, hvis ikke Deres Kongelige Majestæts vise og landsfaderlige Regiering greb Landet i Tide under Armene, og ved de hurtigste og virksomeste kongelige Foranstaltninger aldeles knækkede hine selvraadige, undertrykkende, udtærende, uudstaaelige Enevoldshandleres Lænker, samt reent bød deres vældige Skridt til Landets Udarmelse, og deraf følgende Undergang, at standse!

Jeg troer allerunderdanigst at burde ansee det for unødigt, at opholde Deres Kongelige Majestæt med en vidtløftig allerunderdanigst Forestilling, til at godtgiøre, at alle de nys anførte onde og ødelæggende Egenskaber ved Islands nærværende Handelsform finde i alle Dele virkelig Sted ved samme, og i Særdeleshed i høieste Grad ved Handelen i det mig allernaadigst betroede Amt. De Beviisligheder og Grunde, der saa ufridig godtgiøre denne beklagelige Sandhed, ere i Landets allerunderdanigste Ansøgning saa heldig og indlysende blevne foredragne, at det er mig umueligt, at kunne allerunderdanigst fremstille dem i et klarere Lys, især da jeg og vil foreskrive mig den Lov, ikke at nævne eller stille enkelte Mænd offentlig til Skue, ved at fremsætte speciale Exempler

pler paa Handelens Uværdigheder, saa længe en offentlig Opfordring ikke maatte giøre dette nødvendigt.

Ikkun nogle faa Omstændigheder vover jeg dog allerunderdanigst at udbede Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Tilladelse til at maatte anmærke, for, om mueligt, ydermere at bestyrke, hvad der i Landets Ansøgning allerunderdanigst er blevet forestillet om den islandske Handels Ufriehed og Afmægtighed, samt undertrykkende, udtærende og uudstaaelige Form og Egenskaber for Landets Indbyggere, og det, som i Ansøgningen allerunderdanigst er blevet oplyst, fremfor alle de tilforn etablerede og nu ellers med saa megen Ret forhadte octroierede islandske Handels-Indretninger.

At denne Handel, i Henstigt til Islands Indbyggere, er da:

1. Ufrie, og følgelig aldeles stridende imod Deres Kongelige Majestæts egen landsfaderlige allernaadigste Henstigt og Villie ved de om den islandske Handel i Aarene 1786 og 1787 allernaadigst udgivne Love, det kan i sig selv uumuelig tydeligere lægges for Dagen, end det i Landets allerunderdanigste Ansøgning er skeet; thi ikke allene er Island endnu reent udelukket fra al Handels-Frihed med alle Verdens store handlende Nationer, og har ikke engang Tilladelse til at forskrive og tilføre sig det til Livets Ophold saa nødvendige Brød directe fra noget fremmed Sted, til hvilket det og ligesaa lidet maae udskibe nogen islandsk Retourladning, med mindre den paa Island handlende Kiøbmand er til den Ende associeret med et bekiendt Handelshuus i de danske eller norske Kiøbstæder, hvis Aarsag den islandske Handel ikke alene er ligesaa, men endog — formedelst

den

den aldeles manglende Handels-Concurrence og de islandske Kiøbmænds indskrænkede Handels-Cirkel og Handels-Indsigter — langt mere monopolisk, end det Søndenfieldske Norges Kornhandel nogensinde var, inden Deres Kongelige Majestæt, til Norges uforglemmelige Erindring, allernaadigst bønhørte dets langvarige Ønsker, og ved Forordningen af 6 Junii 1788 skiænkede det en frie istedet for den forrige Monopol-Kornhandel. Men neppe kan man derhos tænke sig en større Ufrihed i Handelen, end naar nogle tusinde Indbyggere i hvert af Islands, og især Nord- og Øster-Amtets, store og vidtløftige Handels-Districter ikkun have een eeneste Kiøbmandskarl, eller saa kaldet Factor, at gaae til, for at afsætte de Vare, som Landet frembringer, og igien at tilhandle sig de indførende Vare, som Indbyggerne trænge til, og ellers dog saa ofte forgieves maae søge; naar denne Factor derhos efter eget behagelige Tykke ene og alene taxerer og sætter Priserne saavel paa de ind- som udhandlende Vare; naar han endog oven i Kiøbet giør en sur og vred Mine til Indbyggerne, ifald nogen af dem nu eller da kunde vove at yttre noget enten om Prisernes Ubillighed, eller Cargaison-Varenes Ringhed, som Indbyggerne hos denne Factor ellers ere nødte til at tage saaledes, som de kan falde, og som i Ansøgningen allerunderdanigst nærmere er blevet forklaret; ja, naar en saadan enevældig Factor — efter hvis myndige sic volo, sic jubeo Indbyggerne maae see sig nødte til at rette deres Giøren og Laden i deres Handel — endda derhos tør udlade sig og true Indbyggerne med, at de ikke oftere behøve at søge eller vente nogen Hielp ved denne Factors Handel, ifald de ikke, uden mindste Indvendinger, strax ville lystre

hans

hans Magtsprog, og beqvemme sig til de af ham, som det hedder, efter hans Principals Ordre, eller saa kaldet Factura, bestemte Priser, der dog efter Skibenes Afreise fra Handelsstederne om Høsten ikke sielden forhøies paa Cargaison-Varene, men nedsættes paa Indbyggernes eller paa Retour-Varene. Denne de islandske Handels-Factorers Trusel og Magtsprog til den under dette tunge Handels-Aag sukkende islandske Almue siger saaledes med andre Ord dette: dersom I ikke vil handle med mig, saaledes som jeg selv finder for godt, og efter de Priser, jeg alene har Ret til at bestemme, saa kan I roelig lægge Jer til at døe, eller og tage Bettelstaven i Haanden, og med Børn og Familie gaae fra Huus og Hiem. Og har end denne Factor, som man og undertiden har hørt skee, den Godhed, med en spottende Mine at henvise Indbyggerne en 10, 20 a 30 Mile til det nærmeste Handelssted i et fremmed Syssel eller og Landsfierding, for sammesteds at drive deres Handel, saa er Meningen ved denne nværdige Afviisning dog alligevel den samme, da denne Factor meget vel veed, ikke alene at det som oftest, ja næsten altid, er Indbyggerne physice umueligt at paatage sig en saa lang og bekostelig Reise med deres Vare til et andet Handelssted, men og at de sammesteds — som Monopolisternes gamle Talemaade lyder — ikke skulle blive lettere eller bedre betiente hos deres Naboe, og at Indbyggerne altsaa tvertimod maatte derved komme til at tabe endnu mere ved deres Reise-Omkostninger, samt Forsømmelse i deres Næringer og Arbeide imidlertid. En Omstændighed, som desuden i Almindelighed saa meget trykker og skader Indbyggernes Næringer, ved deres lange Reiser og besværlige Vare-Førsel til de alt for faa og saa langt adspredte Handelssteder.

Denne de islandske Kiøbmænds og deres her holdende Factorers yderlige Selvraadighed og tøilesløse Adfærd i deres med dette Lands Indbyggere drivende Handel, ved hvilken hine ikke vil erkiende eller vide af de mindste Bestemmelser, Regler eller Love at sige, uden blot dem, som deres egen ubegrændsede Vindelyst og egen Interesse finde for godt at foreskrive, er saaledes, allermildeste Konge! een af de store Hovedomstændigheder, som giør Indbyggernes Handel med disse enevældige Kiøbmænd i høieste Grad ufrie, undertrykkende, udtærende og uudstaaelig; thi hvor Kiøbmændene ikke kiende uden sine egne Love for den Regel, de have at handle efter, og hvor de altsaa kan giøre hvad de vil, der maae, som den bekiendte Montesqvieu forlængst har sagt, nødvendig en Handels-Trældom finde Sted, og det her saa meget mere, da de paa de hidtil etablerede alt for faa Handelssteder i dette vidtløftige Amt handlende enevældige Kiøbmænd ere alle boesiddende i og giøre deres Handels-Udredninger fra Kiøbenhavn — dette kostbareste og overdaadigste Levested i Rigerne — hvorved de paa bemeldte Handelssteder handlende Kiøbmænd saa let ere i Stand til at forene sig om de Varepriser og de Handelslove, som de aarlig finde sig tienligst at foreskrive og paalægge Deres Kongelige Majestæts Undersaatter her i Amtet.

Det er da af alt dette øiensynligt, at Indbyggerne i dette Amt ikke have det mindste Valg, og altsaa ikke heller nogen Frihed i deres Handel med Kiøbmændene, hvis saavelsom deres saa kaldede Factorers Yndlings-Mundheld det og derfor ikke sielden høres at være: jeg er en Frihandler, og derfor kan jeg handle som jeg vil.

Ja,

Ja, allernaadigste Konge! det er Frihedens ædle Navn, som saaledes overalt maae lade sig misbruge til at besmykke alle denne Handels Uværdigheder, og den Selvraadighed af et halvt Dosin Enehandlere, der nu mere, end nogensinde tilforn, nedtrykker og underkuer over 14000 Mennesker af Deres Kongelige Majestæts Undersaatter i dette vidtløftige Amt.

En saadan Handel maae derfor ogsaa nødvendig være:

2. Undertrykkende og afmægtig, og tillige

3. Udtærende og uudstaaelig. Det ene følger af det andet, og alt tilsammen af Handelens Ufrihed og monopoliske Forfatning. En ufrie og monopolisk Handel kan, efter sin Natur, ikke være andet end undertrykkende, og, som undertrykkende, tillige udtærende og uudstaaelig for det Land, der er fordømt til en saadan Handel, og til ene at efterleve de Handels-Love, som blive det foreskrevne af nogle faa afmægtige tildeels gieldbundne og for tilstrækkelige Indsigter i den store Verdens Handel blottede enevældige Kiøbmænd, hvis Handels-Cirkel er derhos ligesaa indkneben, som deres Handels-Indsigter; som formedelst Mangel paa enten Credit eller Penge nu og da ere nødte til at afsætte deres Vare i Kiøbenhavn til de ubeleiligste Tider, og til den første den bedste Kiøbmand, for til de bestemte Terminer at skaffe sig Penge til, efter deres udstædte Obligationer, at afbetale aarlig $\frac{1}{10}$ paa de borgede uhyre Summer for Skibe, Huse, Inventarier, Beholdninger og Penge ved de dem i Island overdragne Handelssteder, saavelsom og til at indkiøbe de til disse Handelssteder aarlig opsendende Cargaisoner, hvilket nogle af

Kiøb-

Kiøbmændene i dette Amt dog adskillige Gange reent have efterladt, og aldeles forsømt at lade de dem overdragne Handelssteder beseile, hvilke derfor undertiden have maattet mangle al Tilførsel, og saaledes været ganske blottede for de til Indbyggernes Livsophold og Nærings Fortsættelse nødvendigste Varesorter, hvorved vedkommende Kiøbmænd, saavelsom ellers jevnlig, og overhoved ved en aldeles utilstrækkelig Tilførsel baade af Nødvendighedsvare og de til Handelens Liv og Rørelse saa uundværlige Penge, saa fuldkommen og saa ofte have brudt og handlet lige imod de dem ved Handelsstedernes Overdragelse paalagte og af dem høitidelig indgaaede Forpligtelser.

Afmægtig er og har altsaa disse Kiøbmænds Handel været, og hvad der i Landets Ansøgning til denne Sandheds Oplysning og Afbeviisning er blevet anført, gielder fuldkommen om Handelen i Nord- og Øster-Amtet. Her haver ved Handelsstederne jevnlig været Mangel saa paa en og saa paa en anden Sort af Nødvendighedsvare, af hvilke det Utilstrækkelige, som Kiøbmændene have opsendt, desuden ikke sielden har været af en meget ringe og slet Bonitet. Ikke at melde om det til et Par Handelssteder her i Amtet i de sidste Aaringer indførte af Orme og Maddiker angrebne Rug, som Vedkommende dog have stræbt at udsælge som forsvarlig og handelsmæssig Rug for den fulde Priis, endog til 6 Rdlr. Tønden. Penge have Indbyggerne næsten aldrig kunnet bekomme for deres Vare hos de Handlende, og især allermindst siden Aaret 1793, hvorvel Deres Kongelige Majestæts Rentekammer haver siden bemeldte Aar (i Anledning af de til Hoisamme over Kiøbmændenes Pengemangel eller Pengenægtelse indkomne Besværinger) igientagne Gange beordret dem, at forsyne deres Handels-

Fac-

Factorier med saa tilstrækkelige Penge-Summer, at befviede Klager over sammes Mangel ikke skulle kunne føres. Men det lader, som Kiøbmændene ikke kiendte disse Ordres; i det mindste har man ikke sporet, at de vedbørlig have efterlevet samme, hvilket næsten kunde synes at bestyrke den Tanke, som nogle skal troe sig at have mærket hos de Handlende her, at nemlig de paa Island handlende enevældige Kiøbmænd ikke sorterede under Deres Kongelige Majestæts Rentekammers Departement, eller vare forbundne til at efterleve Høisammes Befalinger, som og, i denne Post, have hidtil været umotiverede, eller ikke forbundne med nogen Tvangsmidler til deres Efterlevelse.

Denne de Handlendes Pengemangel, eller Pengenægtelse, er i øvrigt et af deres vældigste Midler til at fornærme, undertrykke og udtære Deres Kongelige Majestæts kun ved denne egenraadige Handel af Kiøbmændene saa mishandlede Undersaatter i Island, som derfor i nærværende Tid maae sukke under en saadan Handels Trældom, som alle andre ved og under Deres Kongelige Majestæts faderlige Regiering saa lykkelige Undersaatter i Danmark og Norge ere aldeles befriede for. Denne Handels Trældom kan nødvendig ikke andet, end betage, ligesom den og daglig mere og mere betager dette Lands ellers saa stræbsomme Indbyggere al Mod og Lyst til Vindskibelighed og Stræbsomhed og al Slags nyttig Daad; thi det er dem nu til ingen Nytte at arbeide mere, eller producere flere Vare, end netop saa mange, som kunne forslaae til at opholde deres i nærværende Forfatning usle og til nogle faa enevældige Kiøbmænds private Fordeel, saa at sige, alene opofrede Liv. Og hvortil — uden til at drive et ved Lovene forbudet Landprang, som nærværende Uhandel saa meget fremskyn-

der — skulle vel Indbyggerne nu søge at producere og bringe flere Vare tilveie, end netop til de uimodgaaeligste Nødvendigheder? da disse Vare enten vrages og forskydes af de Handlende efter deres egenraadige Tykke, saasnart de finde at have bekommet nok af samme, og ikke længer have enten nyttige Vare eller Penge til at betale Indbyggerne med, og endelig ogsaa mangle Skibsrum til at bringe alle de i dette Amt faldende Vare til Kiøbenhavn, som det Sted, hvortil de her handlende Kiøbmænds indknebne Afsætning alene strækker sig; eller og Indbyggerne ikke kunne faae de Vare, de tilvirke, betalte med Penge, men maae see sig nødte til at antage i Betaling for sine reelle Vare allehaande Unødvendigheds og Overdaadigheds Kram, franske, spanske og danske Brændeviine ikke at forgiette, af hvilke Deres Kongelige Majestæts tilkommende Told- og Consumtions-Rettighed endog godtgiøres de islandske Kiøbmænd, som og derfor desto lettere og overflødigere kunne bysende denne Givt her til Landet, for ikke mindre i moralske og physiske, end i politiske og oeconomiske Henseender at styrte et saavel for sin Elde som sine berømte Mænd værdigt Land i alle muelige Elendigheders Afgrund, ved denne saa meget tiltagende Brændeviins Indforsel og Brug, der notorisk er mere ødelæggende for Staterne, end Pest og Krig.

O! uværdige, afskyelige Handel! som — istedet for at befordre og opfylde den bedste Konges landsfaderlige Hensigter og Ønsker for Islands Opkomst, ved at opmuntre Flid og Vindskibelighed, befordre og ophielpe Landets store og vigtige Næringsmidler, og ved dem at udvide Handelen og formere Landets Folkemængde, samt indføre andre og flere Varesorter i Landets Udførsels Handel, og anvende Landets Producter til større Nytte i

Han-

Handelen, end forhen — har misbrugt, vanæret, skiændet dit ligesaa ædle som ufortiente Navn, ved at bidrage og virke til alt det Modsatte af dit for Land og Stat saa velgiørende Diemærke, ja ved endog at besmitte Sæderne, hindre Dydens Udøvelse, og undertrykke Videnskaberne selv! Hvor meget maae du ikke saare den allernaadigste Monarks og tillige den bedste Landsfaders Hierte, for hvem du saa reent har spildt hine dig opofrede uhyre Pengesummer! Hvor maae ikke alle dine Vederstyggeligheder komme til at smerte denne uskatterlige Landsfaders ædle Raadgiveres, Rigernes Haabs og Tronarvings for de hellige Menneskerettigheder saa varmt følende Siel, naar din paatagne Friheds-Maske engang bliver dig aftrukken, og al din Afskyelighed stilles nøgen for hans alt udforskende, klarseende Dine!

Man har i Landets Ansøgning allerunderdanigst anmeldt et ligesaa bedrøveligt som sandfærdigt Beviis, som det i Aaret 1794 oprettede islandske Landoplysnings-Selskab i næstafvigte Aar maatte have den Sorg at modtage paa vor uværdige Handels ublide Indflydelse paa Videnskaberues og en almeennyttig Oplysnings Udbredelse i Landet, som paa den sørgeligste Maade vidner om de Handlendes vældige Undertrykkelse af al ædel Daad og Virksomheds Aand, ved deres trodsige, høist skadelige Penge-Nægtelse. Jeg maae end ydermere allerunderdanigst anføre et nyt, ikke mindre uværdigt Beviis, som just i denne Tid er indtruffet paa denne Afskyelighed. Fra Deres Kongelige Majestæts danske Cancellie indløb nemlig til dette Amt i næstafvigte Aars August og October Maaneder nogle Exemplarer af Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Bekiendtgiørelse af 23 Julii 1794, samt den allernaadigste Indbydelse af 1 Julii förrige Aar. Ikke saasnart var høistbemeldte Bekiendtgiørelse

og Indbydelse foranstaltet offentlig og almindelig allerunderdanigst bekiendtgiort, med Erindringer og Opmuntringer til Indbyggerne her i Amtet til ved frievillige Bidrage, efter deres Evner, at bevidne deres troefaste allerunderdanigste Hengivenhed for Landets dyrebareste Fader, saavelsom deres ømme Deeltagelse i den haarde Skiebne, der ved den i afvigte Aar indtrufne ulykkelige Ildsvaade i Residentsstaden havde rammet saa mange af deres Medbrødre, førend Alle i Almindelighed yttrede den største Redebonhed til efter yderste Muelighed at ofre deres liden Skierv paa Fædrenelandets Alter, samt tillige at lindre deres brandlidte Medbörgeres ynkværdige Kaar; og nu indstrømme hertil strax fra alle Syßelmændene i Amtet, efter Indbyggernes almindelige Klager og Begieringer, de bittreste og veemodigste Besværinger over de Handlendes Pengenægtelse, der satte Indbyggerne ud af Stand til at kunne efterkomme deres inderlige Villie i ovenmeldte Henseende, eftersom de ingen Penge kunde erholde for deres Vare hos de Handlende, der og reent have nægtet og erklæret sig umueligt at kunne med Penge udbetale de af Indbyggerne, for de af dem ydende Bidrage eller frievillige Gaver, til de Handlende frembydende Vare, der ellers, naar de ved denne Leilighed ikke af Indbyggerne havde været bestemte til denne ædle og menneskekierlige Brug, maatte og ville for den største Deel have blevet de Handlende til Bytte for deres sædvanlige paatvungne Betaling i Brændeviin og andet for Indbyggerne unyttigt og skadeligt Overdaadigheds Kram. Og nu har man da saaledes seet sig nødt til, at lade Indbyggerne indlægge de af dem ydende Gaver i Vare til de Handlende paa Kredit, indtil man kan erholde Deres Kongelige Majestæts Rentekammers Foranstaltning og Ordre om, hvorledes der skal forholdes med disse Vares Udbetaling

af

af de Handlende, af hvilke nogle ellers allerede have været uartige nok til at nægte disse Gavers eller Vares Udbetaling pr. Vexel paa Kiøbenhavn, og nogle menes endog slet ikke at ville modtage disse af Indbyggerne — i Mangel af Penge hos de Handlende — givende Vare, naar Kiøbmændene enten i Kiøbenhavn eller her skulle igien udbetale disse Vare med Penge.

O! vederstyggelige, foragtelige Handel! som saaledes forhindrer Dydens skiønneste Udøvelse og den sande Menneskekierligheds værdigste Handlinger!

Men jeg skulde blive alt for vidtløftig, jeg skulde endog aldrig komme til Ende, om jeg allerunderdanigst vilde foresætte mig at udtømme denne Materie ved at opregne alle denne Handels Uværdigheder, endog indtil at forhøie Deres Kongelige Majestæts egen Mynt ved at udtælle og debitere Indbyggerne 24 ß. Stykker for 27 ß., ligesom og danske Kroner endog for 80 ß., hvilken Handling besmykkes og overskygges med Benævnelse: af en frivillig Accord. Et saadant Foretagende skulde desuden blive mig ligesaa umueligt, som jeg i øvrigt allerunderdanigst troer, at burde ansee det for aldeles unødvendigt at opholde Deres Kongelige Majestæt med flere ubehagelige Beviser paa vor Handels Ufrihed, Afmægtighed og Undertrykkelse, end der allerunderdanigst ere blevne foredragne i Landets Ansøgning selv, hvis Andragende det i øvrigt formener sig ydermere i Stand til i et og alt lovgyldigt at kunne afbevise, saasnart samme maatte blive fordret, eller af Deres Kongelige Majestæt allernaadigst vorde befalet.

Jeg maae alene i dybeste Underdanighed endnu udbede Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Tilladelse til at anføre nogle Beviis paa Islands nærværende Handels-Væsens udtærende og undskaaelige Virkninger i

Hensyn til det mig allernaadigst betroede Amt, hvorvel ellers tydelige Beviis derpaa allerede ere berørte baade i Landets Ansøgning selv og tillige i det Foregaaende af denne allerunderdanigste Erklæring.

Det er da en offentlig bekiendt notorisk Sandhed, bestyrket af mange Aars ustridige Erfaringer, hvor udtærende og uudstaaelig de afgaaede, og gid aldrig mere opstaaende! islandske Handels-Compagniers Handel har været for dette Lands Indbyggere og deres Næringer. Men, allernaadigste Konge! saa udsuende og uudstaaelig denne Compagnie- og octroierede Handel end har været for Island, saa kunde den dog virkelig fortiene at kaldes taalelig i Sammenligning med den Handel, som nærværende faa og afmægtige, men dog, fremfor alle Compagnier og octroierede Handlere, ubundne, tøilesløse og selvraadige Enehandlere nu drive. Til et bestyrkende Beviis for denne Sætning vover jeg i dybeste Underdanighed at nedlægge for Deres Kongelige Majestæt herhos følgende tvende Tavler under No. 1. og 2.

Af den første maatte det allernaadigst behage Deres Kongelige Majestæt at erfare, hvor meget mere, eller langt større et Qvantum, af de fornemste her i Amtet faldende islandske Producter eller Handelsvare Indbyggerne nu maae udrede og betale til Kiøbmændene, for at løse eller kiøbe 1 Tønde Rug eller Meel, som den uundværligste Vare til Indbyggernes Livsophold, end under den for Deres Kongelige Majestæts egen Regning drevne islandske Handel efter Taxtforordningen af 30 Mai 1776, der dog, formedelst de ringe Priser paa Uldengodset, var, i Henseyn til dette Amts Indbyggere, langt ufordeelagtigere, end Taxten af 1702, og i det Forhold, som denne Tavle allerunderdanigst viser, at Indbyggerne nu maae udrede mere, end efter Taxten af 1776, af enhver i

Tav-

Tavlen anført islandsk Varesort for hver Tonde Rug eller Meel — hvilken sidste dog nu saa sielden som aldrig indeholder saa megen eller saa god Meel, som enten under Deres Kongelige Majestæt eller de forrige octroierede Handlere. I det samme omgefærlige Forhold maae de ligeledes betale Kiøbmændene de øvrige Nødvendighedsvare, som Indbyggerne unndgaaeligst behøve.

Den anden Tavle fremstiller allerunderdanigst en middelmaadig Oplands-Bondes Balance eller Jævnhold i hans nu drivende Aars-Handel, efter de nu og i næstafvigte Sommer gangbareste Priser ved Handelsstederne her i Norder-Amtet, lignet imod denne Bondes Handels-balance baade efter Taxterne af 1702 og 1776. Her viser sig da øiensynlig en Underbalance og et Tab for Landsbonden ved nærværende uudstaaelige Handel paa intet mindre end circa 69 Rdlr. pro Cent, i Forhold til Vare-priserne efter Taxten af 1702, og paa omtrent 46 Rdlr. pro Cent i Sammenligning med Taxten af 1776.

Er det nu, som det og er, allermildeste Konge! en ustridig og erkiendt Sandhed, hvor ufordeelagtige, nedtrykkende og uopmuntrende hine Taxtpriser vare for Landbonden; hvor ødelæggende og uudstaaeligt maae da ikke dette store Tab være for den ved samme i Almindelighed saa udarmede islandske Oplands-Bonde, der dog udgiør dette Lands Kierne og Styrke! Men saa tabefuld og uudstaaelig denne Handel saaledes er for Indbyggerne i dette Amt i Almindelighed, saa langt mere er den det dog for Mule-Syslerne eller Øster-Amtet i Særdeleshed, for hvilket de i de herved allerunderdanigst følgende Tavler ansatte Varepriser ikke engang i alle Dele kunne giælde, men ere paa adskillige af Indbyggernes

Vare

Vare sammesteds betydelig ringere. Saaledes berettes de Handlende i Mule-Syſſelerne nu for Tiden at betale 1 Par saa kaldte Pulshoser ikkun med 6 ß., og følgelig maae Indbyggerne sammesteds nu løse 1 Tønde Rug eller Meel med intet mindre end 96 Par af dette Slags Hoser, istedet for ikkun med 22 efter Taxten af 1702, ligesom 1 Tønde bedste østersøisk Rug ikke heller kostede mere i Island efter Taxten af 1776, end $33\frac{1}{4}$ Par af bemeldte Sort Strømper. Dette samme giælder og om adskillige andre islandske Varesorter paa Østerlandet; jeg vil til et Exempel endnu alene nævne Stumpe-Talgen, hvoraf 1 Pd. nu ikkun betales de fattige Indbyggere i Øster-Amtet med 6 ß., af hvilke Handelen da saaledes nu udpresser 96 Pd. for 1 Tønde Meel eller Rug, hvoraf hiin efter Taxten af 1702 kiøbtes for 55 Pd. Talg, og denne efter Taxten af 1776 for $47\frac{3}{4}$ Pd. Denne Handelsmaade maae derfor uundgaaelig strax komme til at ødelægge Østerlandet i Særdeleshed, som umuelig kan skiønnes at ville blive i Stand til at udstaae den endog kun i et Par Aar til.

Vel er det nu af disse saa trykkende og tabefulde Varepriser heel øiensynligt, at deres Virkning umuelig vil kunne blive anden, end Indbyggernes Udarmelse. Men da Erfaringen og tillige i mere end een Henseende allerede bestyrker denne Sætning, haaber jeg mig i dybeste Underdanighed allernaadigst tilladt at anmelde et Exempel til sammes ydermere Oplysning. Jeg vil da tage dette Erfaringsbeviis af Oefiords-Syssels Forfatning, da dette Syssel dog ellers ansees for det bedste og betydeligste, og dets Handel den taaleligste, ligesom dets Indbyggere ere og ustridig de vindskibeligste af alle Sysselers i Nord- og Øster-Amtet. Ikke desmindre var dog dette samme Syssel, tilligemed de Bøigders Indbyggere i Nor-

Nörder-Syssel, som drive Handel i Oefiords Kiøbsted, i næsten 13,000 Rdlrs. Restancer ved næstl. August Maaneds Udgang til de tvende Handels-Factorier i dette saa kaldte Kiøbsted, og det — hvilket fortiener vel at mærkes — efter endeel foregaaende gode Aaringer; da dog dette samme Syssel ikkun stod i 3501 Rdlrs. 5 ß. Restancer til Oefiords Handel, da Deres Majestæt i Aaret 1788 allernaadigst overdrog samme til den der nu handlende Kiøbmand, og det endda efter de da nys overstaaede saa almindelig bekiendte haarde Aars Virkninger og al den overordentlige Tilførsel og Kredit paa de til Livets Ophold udfordrende Vare, som Deres Kongelige Majestæt kom i den Tid de Trængende af Indbyggerne allernaadigst til Hielp med, for at conservere deres Liv og redde dem fra Undergang. Ved ovenmeldte Tid af Aaret 1793 udgiorde Indbyggernes Restancer i dette samme Distrikt til de tvende Handlende i Oefiords Kiøbstæd, 10,344 Rdlr. 88½ ß., saa at de følgelig siden den Tid have voxet om mere end 2000 Rdlr., hvorvel Aarene have imidlertid været iblandt de allerbedste. Og dette er da et uomstødeligt Beviis saavel paa Indbyggernes Fattigdom, som tillige deres Underbalance i Handelen, da de i gode Aar, i hvilke de dog burde have kunnet oplægge sig noget til Forraad i de haardere, have tvertimod paadraget sig saa uhyre Restancer til Kiøbmændene, der saaledes snart kunne blive Eiere af alle Indbyggernes Midler, ligesom de og ved deres Restancer ufeilbar alt ere blevne det af nogle af deres enkelte Debitorers.

Det er altsaa, allernaadigste Konge! ikke at undre, at Indbyggerne i dette Amt ikke længer kan udstaae en i saa høi Grad udtærende, undertrykkende og tabefuld Handel; en Handel, som, i Fald den saaledes endog kun i nogle faa Aar til fremdeles skulde vedvare, nødvendig,

vendig, efter al menneskelig Skiønsomhed og Forudseen- hed at slutte, vil komme til at have den bedrøvelige Følge, at skille Deres Kongelige Majestæts fattige Un- dersaatter i Island i hundredetal ved Livet i den for- smædeligste Hungersdød, saasnart et eneste af de under denne haarde Himmelegn sædvanlige. Uaar kan komme til at indtræffe, og Indbyggerne formedelst Høeavlingens Mislingelse enten maatte blive nødte til at nedslagte, eller og, ved en i slige Aar almindelig indtræffende uforsigtig Foer-Paasætning, komme til at miste en stor Deel af deres Kreature, der ellers ere den Kilde, hvoraf dette Amt maae, efter dets nærværende Forfatning, øse det meste til Indbyggernes Underholdning, især da nærvæ- rende Handels Hydra næsten aldeles har berøvet og skilt dette Amts stræbsomme Indbyggere ved al deres ellers forlængst erkiendte ufle Fortieneste eller Arbeidsløn paa den store Mængde af Uldengods, som tilvirkes i Nord- og Øster-Amtet, og som ellers af de aarlige Udførsels- Lister kan godtgiøres at beløbe sig til større Værdie, end nogen anden i dette Amts Udførsels-Handel endnu bruge- lig eller gangbar Handelsvare, endog efter de saa utaale- lige og tabefulde Priser, som denne Varesort nu betales med af de paa Handelsstederne her i Amtet handlende selvraadige Kiøbmænd, som ved denne Uldengods-Handel allermeest trykke og udarme dette Amt, ja bidrage til reent at ødelægge Indbyggernes Flid og Industrie i Ul- dengodsets Production, der naturligviis maae ophøre og blive til intet, naar Indbyggerne ikke længer kunne for- tiene noget ved deres Arbeide paa denne af de Handlende saa ringe skatterede Varesort. Følgen af denne jammer- lige Forfatning vil derfor umuelig kunne blive anden, end den, at et hidtil vindskibeligt og flittigt Folk, som den velgiørende Natur har begavet med udmærkede Evner og

Fær-

Færdighed til al Slags Arbeide, maae nødes til at lægge Hænderne i Skiødet, og hendrive omtrent de $\frac{3}{4}$ af Aaret i en afskyelig Lediggang og Orkesløshed, hvis uundgaaelige Virkning da skulde blive Bettelstaven med alle dennes afskyelige Følger; da det i øvrigt er bekiendt nok, at det eneste Arbeide, hvorved Indbyggerne i Nord- og Øster-Amtet kunne ved siddende Gierning fortiene noget til Føde og Underholdning i 7 til 8 Maaneder af Aaret, ikkun bestaaer i Uld-Fabrikationen eller Tilvirkningen af de hidindtil i Handelen brugelige grove Strømper, hvortil den i dette Amt faldende anseelige Mængde af Uld næsten alene bliver anvendt, ja misbrugt og spildt, saasom det dog er vist, at en stor Deel af Landets Uld kunde være meget tienlig til andre finere og fordeelagtigere Uldfabrikater, og det derhos ikke vel kunde feile, at det maatte blive til større Fordeel saavel for Indbyggerne i Særdeleshed, som Staten i Almindelighed, og endelig tillige for Kiøbmændene selv, der ellers aarlig indføre endeel endog udenrigske Klædevare til Island, om der af den i Landet faldende Uld bleve tilvirkede flere Varesorter, end blot de hidtil brugelige grove Puls- og Dobbeltbaands-Strømper, hvis derved i Handelen indløbende Mængde ufeilbar maae bidrage til denne Varesorts saa hyppig overklagede Mispriis, især naar dertil kommer, at den aarlig ene og alene bliver udskibet og indført til Kiøbenhavn, for uophørlig at opdynge i denne ene Bye al den Mængde af forbemeldte Slags Strømper, som tilvirkes i Island.

Vel har Deres Kongelige Majestæt ved Handelsforordningen af 13 Junii 1787 tydelig nok tilkiendegivet den allernaadigste Formodning — som og skulde blive til en Vished under en fuldkommen og virkelig Frihandel i Island — at Landets Producter ville under Frihandelen

delen deels komme til at blive anvendte til langt større Nytte i Handelen, end forhen, og deels flere og nye Varesorter i Udførsels-Handelen blive indførte, og opmuntrede af de Handlende saavel i Henseende til Uldfabrikationen, som andre Landets Producter og Næringsmidler. Men ikke desmindre have dog de faa her handlende Kiøbmænd ligesaa lidet svaret til denne som andre Deres Kongelige Majestæts ved høistbemeldte Forordning om dem havte allernaadigste Forventninger, da Erfaringen har tvertimod i saa mange Henseender givet Beviis paa de modsatte Virkninger. Dette er og i Særdeleshed Tilfældet i Henseende til Uldfabrikationen, der ellers udgiør dette Amts fornemste Industrie, og er just den Post, som ved Handelen allermeest trænger til at ophielpes og befordres, om denne ellers nogensinde skulde kunne blive nyttig eller fordeelagtig for dette Amt, hvis Indbyggere umuelig vil kunne bestaae, naar dem af de Handlende ikke bliver tilstaaet en billig og taalelig Arbeidsløn paa de Sorter Uldenvare, som Indbyggerne forarbeide til Handelen, da de med disse for den største Deel maae betale alle de Nødvendighedsvare, som de maae forskaffe sig hos Kiøbmanden, ja ere, saa at sige, den eeneste Varesort, som Indbyggerne her i Amtet, og overhoved Oplands-Bonden, kan bringe tilveie for at drive Handel, og betale Kiøbmanden med, naar haarde Aar indtræffe, og formindske, ja alt for ofte anrette den største Ødelæggelse af Faarene.

I Betragtning af denne saa vigtige Sandhed, hvilken Deres Kongelige Majestæt ogsaa allernaadigst har indseet og tydelig erkiendt ved Handelsforordningens 3 Cap. 12 §., har det og forlængst været Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Hensigt og Ønske, at ophielpe og sætte dette Lands Uldfabrikation paa en fordeelagtigere Fod.

Der-

Derfor blev og allerede under den for Deres Kongeligt Majestæts egen Regning sidst drevne islandske Handel indført Garnspinderie i Landet af visse Sorter Uldgarn til Antagelse i Handelen, som i nogle Sysseler allerede var kommet i en god Drivt; derfor har ogsaa Deres Kongelige Majestæt ved Handelsforordningen allernaadigst udlovet visse Præmier for, og eftertrykkelig opmuntret Kiøbmændene til Forbedringer i Uldfabrikationen, saavelsom til at indføre flere Sorter Uldenvare i Handelen.

Men alle disse Deres Kongelige Majestæts saa landsfaderlige Foranstaltninger til Islands Opkomst ere dog, desværre! endnu blevne aldeles uvirksomme formedelst vor Handels Afmægtighed og de Handlendes mægtige Ulyst og Uvirksomhed, samt indskrænkede Handels-Cirkel og Indsigter til at ville og kunne ophielpe Landets Næringer—som de tvertimod saa meget fortrykke og qvæle, istedet for — efter Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Ønske og Forventning — at forlægge nogen nogen nye Næring, eller speculere paa at anvende Landets Producter til større Nytte, og indføre flere Vaaresorter i Udførsels-Handelen, end tilforn, hvilke de langt heller, i flere end een Henseende, have formindsket. Saaledes kiøbe de Handlende nu ingen finere Strømper, end de gamle saa kaldte Dobbeltbaands-Hoser, og det alene den ringeste Sort deraf til 18 ß. Parret. Vil nogen af Indbyggerne forarbeide en bedre Sort Strømper, som endog under de forrige Handlere blevë betalte med 27 til 36 ß., saa enten lade Kiøbmændene som de ikke skiøtte om at kiøbe dette Slags Strømper, eller og de vil have dem for den samme Priis, som forbemeldte ringere og slettere Sort. Det under Deres Kongelige Majestæts forrige Handel til en sand Nytte for Indbyggerne indførte og saa heldig begyndte Garnspinderie

derie have de fleste af vore Kiøbmænd deels ganske forkastet, og deels betalt det lidet Garn, som de nu og da have beqvemmet sig til at modtage, med ringere Priis, end Indbyggerne blev tilstaaet under Deres Kongelige Majestæts forrige Handel, endskiønt dog de Vare, som Kiøbmændene indfore og sælge Indbyggerne, maae af disse betales med langt høiere Priser, end under bemeldte Handel. Med hvor skele og misundelige Øine Kiøbmændene her i Norder-Amtet have anseet det Garnspinderie, som her i et Par Sysseler var begyndt, og i nogle Aar fortsat, endog til Deres Kongelige Majestæts egen Tieneste, efter Directeurens for det Kongelige militaire Uldmanufactur, Deres Kongelige Majestæts Conferenceraad Koefoeds ædelmodige Foranstaltning, til dette Amts fattige Indbyggeres Bedste, det er i Landets allerunderdanigste Ansøgning sandfærdig berørt, ligesom og at dette Garnspinderie, hvorved mange af Indbyggerne dog fandt sig saa vel, da de fik Garnet betalt med rede Penge, maatte igien ophøre just i det samme, da det først var begyndt at faae noget Liv, og kunde lettelig have været meget at udvide, om ikke Kiøbmændenes Modstræbelser havde hindret samme, og Deres Kongelige Majestæts Rentekammer ellers — saaledes som i de Aar, høibemeldte ædle Mand, Hr. Conferenceraad Koefoed, lod dette Garn her i Amtet indkiøbe — fremdeles havde fundet det giørligt, at udvirke ham til samme det behøvende Forskud af Deres Kongelige Majestæts Kasse her i Landet, imod rigtig Refusion til Deres Majestæts Kasse i Kiøbenhavn. Men da dette Forskud ikke heller længer var til at erholde, maatte dette Garn-Indkiøb, skiønt imod høibemeldte ædelsindede Mands Ønske og til megen Misfornøielse for mange af Indbyggerne her i Amtet, pludselig igien indstilles.

Saa

Saa liden er da, allernaadigste Konge! den Opmuntring, som nærværende Uhandel har givet dette Amts fattige og under de Handlendes selvraadige Behandling sukkende Indbyggere i deres vigtigste Huus-Industrier og forneemste Næringsvei! Saa liden den Flid og Attraae, Handelens enevældige Beherskere her i Amtet have ududviist for at svare til Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Forventninger, og opfylde Deres Majestæts landsfaderlige Villie om Næringsveienes Befordring og Opkomst i dette dertil saa høit trængende Amt!

Saa vist som det da allerunderdanigst forhaabes at være ved denne Ansøgning, i hele Islands Navn, tilstrækkelig nok blevet oplyst, og sat uden for al Tvivl, at Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Hensigter og Oiemerker ved de om den islandske Handels Frigivelse blot for Deres Kongelige Majestæts egne Undersaatter i Aarene 1786 og 1787 allernaadigst givne Love, ere saa langt fra at være blevne opnaaede, at Erfaringen har tvertimod Aar efter Aar lagt flere og flere ustridige Beviis for Dagen paa denne Handels, fast i enhver Post, stridige Virkninger mod Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Onsker og Forventninger; det er med andre Ord i Korthed: denne, i Henseende til Indbyggerne i Island, ligesaa urigtig kaldte frie, som, i Henseende til de paa dette Land, og især paa Handelsstederne i Nord- og Oster-Amtet handlende Kiøbmænd, rettelig kaldte selvraadige Handel, har, istedet for at fremme og befordre Landets Opkomst og Næringsveie, undertrykt Vindskibeligheden, hindret og lagt Baand paa Landets Næringer, indført skadelige Overdaadighedsvare, især de saa fordærvelige Brændevine — hvis Indførsel hertil aldrig har været saa tøilesløs, som under denne Handel — udarmet mange af Landets Indbyggere, bort-

trük-

ket den største Deel af den i Landet circulerende liden Pengemassa, og overhoved været ufordeelagtigere for Landet, end nogen af dets forrige ellers med saa megen Ret forhadte octroierede Monopol Handler.

Denne Banskiebne, allernaadigste Konge! ja denne saa meget haarde og trykkende Skiebne er det da, som nu endelig har opfordret Deres Kongelige Majestæts fattige og kun under Handelens Beherskeres utaalelige Mishandlinger sukkende Undersaatter i Island til, ved nærværende allerunderdanigste Ansøgning at foredrage Landets Nød for Landets mildeste Fader, der ene kan formilde hine ublide Handels-Kaar, og standse de hurtige Fremskridt, som nærværende ufrie Handelsvæsen mere og mere giør til Landets uværdigste Udarmelse af nogle faa despotiserende Enehandlere, hvis Speculationer kun gaae ud paa at berige sig selv paa Deres Kongelige Majestæts Arvelands, Islands Bekostning, ved alle de baziliske Kunstgreb, som de til slig Ende kunne være og blive i Stand til at udfinde og udføre ved daglige Forsamlinger, Raadslutninger, og Forbund i Kiøbenhavn.

Det visse allerunderdanigste Haab, at Deres Kongelige Majestæt, der stedse har været sit Valgsprog saa troe, og som ved saa mange herlige, udødelige Velgierninger mod Deres Undersaatter i Danmark og Norge, ja endog mod hine ulykkelige Medmennesker i en anden Verdens Deel, har udmærket Deres faderlige Regiering, ikke vil lade Deres ømme landsfaderlige Hierte være tillukket for Islands almindelige Røst, ikke lade dette Land med dets 50,000. Indbyggere — som have alle de samme Menneskerettigheder til at søge og tragte efter den muligste Lykke, og Fuldkommenhed, og borgerlige Frihed, som Deres Kongelige Majestæts øvrige lykkelige Undersaatter i Danmark og Norge — blive et Offer for

nærværende Handels Hydra, men at Deres Kongelige Majestæt, til Islands fødte og ufødte Slægters muueligste Held og borgerlige Lyksalighed, allernaadigst vil bønhøre den første Post af nærværende for Deres Kongelige Majestæt i det hele Islands Navn allerunderdanigst nedlagte Ansøgning, ved fuldkommen allernaadigst at friegive den islandske Handel for alle fremmede handlende Nationer, og saaledes allernaadigst forunde Deres Kongelige Majestæts Provinds Island en lige Handelsfrihed med Deres Majestæts øvrige Undersaatter i Danmark og Norge, ja endog langt færre Indbyggere i Finmarken, der allerunderdanigst formenes hverken at have været mere trængende, værdige, eller berettigede til denne velgiørende Handels-Frihed, end Deres Majestæts Provinds Island med alle sine endnu eiende Indvaanere, der ellers under en frie og blomstrende Handel kunde og burde forøges om mere end det dobbelte; at Deres Kongelige Majestæt da allernaadigst vil skiænke Island denne Handelsfrihed, uden hvilken dets Handel aldrig vil kunne blive virkelig frie, eller nogensinde faae det fornødne Liv og Rørelse til at kunne blive blomstrende og fordeelagtig for Landet og Staten; samt at Deres Kongelige Majestæt vil derhos allernaadigst forunde Island den fornødne Understøttelse til strax at kunne begynde og tage Deel i en egen activ Handel — dette glade, dette oplivende Haab til Deres Kongelige Majestæts aldrig savnede landsfaderlige Retfærdighed og Naade, er det alene at tilskrive, at Deres Kongelige Majestæts troe og trængende Undersaatter i Island ikke endnu aldeles have tabt Modet og bukket under for nærværende enevældige og egenraadige Handels Uværdigheder og uudstaaelige Behandling, eller reent overladt sig til en rædsom Fortvivlelse og alle dens grusomme afskyelige Følger, som nogle

despo-

despotiserende Handels-Factorers tiltagende Mishandlinger ellers kunne befrygtes at ville fremskynde. Ja, Landets Børn troe allerunderdanigst, paa Grund af Deres Kongelige Majestæts lige fra Deres allernaadigste Regierings Tiltrædelse saa stadig udviiste Omhue for Islands Opkomst, saa meget mere at kunne giøre sig det sikkre allerunderdanigste Haab om Landets Indsættelse igien i hine dets ældgamle og tilforn i Aarhundrede nydte Handelsfriheds Rettigheder, da saavel de ældre som de nyere Erfaringer synes noksom at have godtgiort, at dette Middel vil blive det eeneste til at opnaae Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Hensigt og Ønsker for Islands Opkomst, der nodvendig maae grundes paa og fremmes ved en for Landet fordeelagtig Handel, hvilken Deres Kongelige Majestæt derfor ogsaa allernaadigst havde tiltænkt Landet ved Placaten af 18 August 1786, skiønt dette Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Diemed dog endnu, til Islands Græmmelse, er forfeilet, ligesom og de uhyre Summer aldeles spildte, som Deres Kongelige Majestæts allerhøieste Gavmildhed opofrede til hine den forrige Monopolhandels Lærlinger, som Handelsstederne med Varebeholdninger, og Huse, og Handelsinventarier og Skibe bleve solgte, eller maaskee rettere sagt, fast skiænkede til.

Efter i en Række af omtrent samfulde to hundrede Aar — hvorvel dog ikke $\frac{1}{4}$ af al den Tid, Island har været beboet — til sin store Uheld og Svækkelse at have prøvet fast alle tænkelige Arter og Forandringer af ufrie, udelukkende, og trældomsfulde Handels-Indretninger, der stedse mere og mere have udmarvet dette Land, formindsket dets Folkemængde, og fortrykt dets Næringer, synes det at være en af denne lange Erfaring noksom bekræftet Sandhed, at det eeneste Middel til at forskaffe Island

land en fordeelagtig Handels Rørelse, og følgelig til at opnaae Deres Kongelige Majestæts landsfaderlige Ønsker for dette Lands Opkomst, vil blive, at forunde samme den allerunderdanigst ansøgte Handelsfrihed med fremmede Nationer, samt, saa meget mueligt, strax at sætte det i Stand til at tage Deel i en egen activ Handel. Uden denne Handelsfrihed, samt flere Handelsanlæg paa beqvemme Steder, efter Deres Kongelige Majestæts tydelig tilkiendegivne allernaadigste Villie og Hensigt ved Placaten af 1786 og Handelsforordningen af 1787, saavelsom allerede forhen ved Deres Kongelige Majestæts udtrykkelige allernaadigste Befaling i den 11 §. af Reglementet af 2 Julii 1781, vil den fornødne Handels-Concurrence i Landet ikke blive at tilveiebringe, de allernaadigst paatænkte Kiøbstæders — disse endnu, som tilforn, øde Strandkanters — Opbyggelse ikke være at paatænke, Landets vigtige Næringer savne den fornødne vedbørlige Lettelse og Opmuntring, og dets deels anseelige, deels, i Henseende til de saa aldeles udyrkede Fiskerier, næsten uudtømmelige naturlige Rigdomme stedse ligge ubenyttede, uden for saavidt samme, ligesom hidindtil, maatte blive fremmede Nationer til Deel. Maatte disse derimod — under en viis og velgrundet Toldrulle, som er Handelens Compas og Toile, og som ingen vel indrettet Frihandel derfor kan undvære — have Tilladelse at concurrere med Deres Kongelige Majestæts egne Undersaatter i den islandske Handel, troer jeg, efter mit ringe Skiønnende, at kunne have et velgrundet, allerunderdanigst Haab om, at Islands Handel, og Næringer, og Kiøbstæders Opkomst og Folkemængde ville i en Hast komme til at faae en gandske anden Vending og Udseende, og et hidtil ganske ubekiendt Liv, Opmuntring og Kræfter.

Men skulde Deres Kongelige Majestæt, uagtet de allerunderdanigst anførte vigtige Bevæggrunde, uagtet et heelt Folks inderligste Ønsker, og uagtet dets saa store Trang til den i dybeste Underdanighed ansøgte Handelsfrihed, dog endnu, imod Landets allerunderdanigste Forhaabning, finde nogen allernaadigst Betænkelighed ved at forunde Landet denne Handelsfrihed ligefrem efter dets allerunderdanigste Ansøgning; saa vil dog intet kunne berøve eller giøre Landets Indbyggere det Haab stridigt, som de dog ikke desmindre med fuldkommen Vished allerunderdanigst kunne have, og som ved Statens Love endog er betrygget Misdæderen, det nemlig, at erholde i det allerunindste Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Bønhørelse paa Ansøgningens anden Post, om allernaadigst Udnævnelse af en egen Commission til at undersøge Islands Handels-, Islands Velfærds-Sag. Og, ifald Deres Kongelige Majestæt ikke allernaadigst maatte finde for godt, at lade denne Commission staae og holdes i Island (hvortil dog adskillige Omstændigheder, saavelsom Billigheden og Sagens Natur selv, der i saa mange Henseender forudsætter og udfordrer grundede og nøiagtige locale Kundskaber om Island, ikke mindre allerunderdanigst kunne synes at raade i Henseende til denne Commissions Forhandlinger, samt de locale Undersøgelser og Underretninger, den deels selv og deels fra Embedsmændene i Landet maatte komme til at behøve, end i Henseende til den af Deres Kongelige Majestæt i Aaret 1770 allernaadigst anordnede islandske Land-Commission, hvis Flid og Virksomhed og mange høistvigtige Forestillinger til Islands Vel, der ikke mindst bleve giorte muelige ved denne Commissions Holdelse i Island, hvorvel den ikkun vedvarede eller stod i eet Aar, Landet endnu skylder sin taknemmeligste Erindring), det

dog

dog i det ringeste allernaadigst maatte behage Deres Kongelige Majestæt, i Overeensstemmelse med Landets Ansøgning saavelsom den retfærdige Raade, Landet mere end eengang har nydt i lignende Tilfælde, at antage tvende af Landets her værende Embedsmænd til at forestille og tale Landets Sag i den, i al Fald, allerunderdanigst ansøgte Commission, saavelsom og for at gaae samme til Haande med de fornødne Underretninger om Landets nærværende Handels- og Næringssagers Tilstand og Gang, og hvad dermed staaer i Samfund, hvorom de nu værende kyndigste og meest erfarne Embedsmænd i Landet nødvendigviis maae kunne meddele langt fuldstændigere og paalideligere Oplysninger, end enhver anden.

Ikke mindre sikkre leve ogsaa Deres Kongelige Majestæts til den ansøgte Naade saa høit trængende Undersaatter i Island, i det allerunderdanigste Haab, at Deres Kongelige Majestæt vil allernaadigst finde det billigt, og ret, og tienligt, ligeledes at bønhøre Landets Ansøgning i den Post, om allernaadigst at tillade og fastsætte, at alle den ommeldte Commissions Forhandlinger og Stemmer, saavelsom de til samme af Vedkommende indgivende Forestillinger og Betænkninger, skulle ved Trykken foranstaltes offentlig bekiendtgiorte, forinden den endelige allerunderdanigste Forestilling om Islands tilkommende Skiebne bliver giort til Deres Kongelige Majestæt, samt at denne allerunderdanigste Forestilling selv maatte ligeledes i sin Tid allernaadigst tillades trykt.

Sagens Gienstand, allernaadigste Konge! der ikke angaaer noget mindre, end et heelt Lands nærværende og tilkommende Slægters borgerlige Lyksalighed og hele timelige, om ikke endda tildeels evige Skiebne, synes allerunderdanigst ligesaa meget at tilraade denne ansøgte

Publicitet, som denne tillige allerunderdanigst formenes at være fuldkommen overeensstemmende med Deres Kongelige Majestæts egne allerhøieste og viiseste Grundsætninger i lignende Begivenheder. Neppe kunde heller, allermildeste Konge! noget værdigere og nyttigere Brug for Island blive giort af den faderlige Velgierning, som Deres Kongelige Majestæt, og Deres huldeste Raadgiver, Bonde- og Skrivefrihedens ædle, udødelige Talsmand, Deres elskede Søn og Tronarving, have skiænket Rigerne i den velgiørende Skrive- og Trykfrihed, denne erkiendte vigtige Støtte for Deres Kongelige Majestæts Trone, end ved saaledes allernaadigst at aabne den frie Adgang til at oplyse Islands Handels-, Islands Frelses og Velfærds-Sag, for, saa meget muligt, at betage den krybende lumske Smiger og nedrige Egennytte, der saa ofte søge at snige sig til Fyrsternes Trone, sine skadelige Virkninger, men derimod, efter Trykfrihedens ædle og velgiørende Bestemmelse, at aabne Adgang for Sandheden, der, endog efter en Konges eget Vidnesbyrd, ikke sielden med saa megen Omhue, og ofte, desværre! med saa megen Lykke skiules for Kongerne, og saa vanskelig trænger op til deres Trone.

I Henseende til den tredie og sidste Post i Landets allerunderdanigste Ansøgning, forhaaber det i dybeste Underdanighed saa meget mere Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Bønhørelse, som den derved allerunderdanigst ansøgte offentlige Underretning, ved en trykkende summarisk Beregning om Landets egne og publike Kassers Beløb, Anvendelse, nærværende Beholdning og Frugter, er af megen Vigtighed ikke blot for Island selv, men og tillige Rigerne, der, ligesaavelsom dette Land, synes allerunderdanigst at være berettigede til i dybeste Underdanighed at ansøge Deres Kongelige Majestæts aller-

allernaadigste Foranstaltning til at vorde underrettede om den hensigtsmæssige Anvendelse af den store Collect, som i Aarene 1784 og 1785 blev indsamlet ved vore ædelmodige danske, norske og holsteenske Medborgeres ulignelige Gavmildhed, hvis Hensigt alene var, at lindre og oprette de Elendigheder og Ødelæggelser, som den i Aaret 1783 i Vester Skaftefields-Syssel udbrudte Vulkan havde anrettet i Island. Det har altsaa en ustridig Adkomst ikke mindre til disse høistbetydelige Gaver, end til Meelboderness Penge, og maae følgelig ogsaa have en velgrundet allerunderdanigst Adgang til at anholde om Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Foranstaltning til en offentlig Underretning om disse Capitalers Beløb og Anvendelse, samt til faste allernaadigste Bestemmelser, efter derom allerunderdanigst giørende og offentlig prøvede Forslage, for i det mindste de aarlige Renters Anvendelse til Islands Opreisning og Bedste af disse Landet selv tilhørende Capitalers uanvendte Beholdninger og Frugter."

Saa vist, allernaadigste Konge! som store og ædle Gierninger have den fuldkomneste Ret til Efterslægtens taknemmeligste Erindring, og saa vist som det derfor er en Pligt at redde dem fra Forglemmelse, ved i alt sit herlige Lys at forplante dem til Efterkommerne, som derved ogsaa anspores og anføres til at efterfølge Forfædrenes berømmelige Handlinger; saa vist maatte og hiin allerunderdanigst ansøgte Foranstaltning og offentlige

lige Underretning nødvendig komme til at glæde alle de endnu levende ædelmodige Giveres saa ømt følende Hierter for Islands Vel; saa vist skulde den og medføre en saare vigtig Anledning og Opmuntring for Efterslægten til i lignende Tilfælde at vise den samme Menneskeligheden saa hædrende Deeltagelse i nødlidende Brødres Skiebne; og saa vist kunde det og derfor være at befrygte, at Undladelse af denne Underretning vilde komme til at bidrage til en for Island uheldig Ligegyldighed imod dets Skiebne, ved samme Slags gode og store Handlingers Udøvelse til dets Bedste i indtræffende lige Tilfælde, der ikke mindre nu, end da, ere muelige i dette for samme ved Naturens Indretning udsatte Land.

Giennemtrængt, og tillidsfuldt, og trøstet af de uforglemmeligste Erindringer og Mindesmærker af Deres Kongelige Majestæts utallige Velgierninger mod Island lever da dette af Handelens tunge Kiæder saa længe, og nu allermeest, tætsluttede Land i den fuldeste allerunderdanigste Forhaabning om Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Bønhørelse af denne i hele Islands Navn i dybeste Underdanighed nedlagte Ansøgning for Deres Kongelige Majestæts Trone, og det troer med al muelig Vished at kunne glæde sig ved den Tanke, at Islands saa ofte nævnte og af Deres Kongelige Majestæt saa længe, saa alvorlig allernaadigst attraaede Opkomst vil af Efterslægten blive regnet for den Dag, da Deres

Kon-

Kongelige Majestæt allernaadigst ganske frigiver Islands Handel, som et aldeles nødvendigt Middel, den uryggeligste, den eneste sikkre Grundvold til dets muueligste Opreisning og Held. Og denne for Island uforglemmelige Dag skal da i dets Aarbøger vorde omtalt med den samme udødelige Roes, som hine i Deres Kongelige Majestæts vise, og milde, og faderlige Regiering uforglemmelige Dage, da Danmarks og Norges ulignelige Konge, Christian den Syvende, skiænkede sine Riger den velgiørende Tænke- og Trykfrihed, ophævede Stavnbaandet, knækkede Negernes Lænker, og bønhørte det hæderlige Norges Ønsker om en frie Kornhandel!

Mødrevalle Kloster den 28 April 1796.

Allerunderdanigst

S. Thorarensen.

No. 1.

Sammenligning

over

Prisernes Forhold ved en Tønde Rugs Indkiøb i Island efter Taxt-Forordningen af 30 Mai 1776, og de under nærværende Handel gangbareste Priser paa de fleste og vigtigste islandske Handelsvare i Nord- og Øster-Amtet.

1 Tønde Rug for 3 Rdlr. 19 ß. under Taxten af 1776

kiøbtes for fersk Kiød.	a Lpd. 20 ß.	245 Pd.
„ Tælle	a Pd. $6\frac{1}{2}$ ß.	$47\frac{3}{13}$ „
„ Smør	a Pd. $5\frac{1}{4}$ ß.	$58\frac{1}{2}$ „
„ Ederdunn	a Pd. 1 Rd. 56 ß.	$2\frac{3}{152}$ „
„ Fuglefier	a Pd. $5\frac{1}{8}$ ß.	60 „
„ Tran	a Pott. $6\frac{1}{8}$ ß.	50 Pott.
„ Pulshoser	a Parr. $9\frac{1}{4}$ ß.	$33\frac{1}{4}$ Par.
„ Vanter	a Parr. $5\frac{2}{3}$ ß.	$54\frac{3}{17}$ „
„ Dobbeltb. Hoser	„ 18 ß.	$17\frac{1}{8}$ „
„ Lammeskind	a Stk. 6 ß.	$51\frac{1}{6}$ Stk.

1 Tønde Rug for 6 Rdlr. efter nu værende Priser

kiøbes for fersk Kiød	a Lpd. 32 ß.	288 Pd.
„ Tælle	a Pd. 9 ß.	64 „
„ Smør	„ 6 ß.	96 „
„ Ederduun	a Pd. 1 Rdlr. 32 ß.	$4\frac{1}{2}$ „
„ Fuglefier	a Pd. 6 ß.	96 „
„ Tran	a Pott. 8 ß.	72 Pott.
„ Pulshoser	a Parr. 11 ß.	$52\frac{4}{11}$ Par.
„ Vanter	„ 4 ß.	144 „
„ Dobbeltb. Hoser	„ 18 ß.	32 „
„ Lammeskind	a Stk. 6 ß.	96 Stkr.

Mødrevalle Kloster den 28 April 1796.

S. Thorarensen.

No. 2.

No. 2.

Forsøg

til en

Sammenligning imellem Vare-Priserne baade under Taxterne af 1702, 1776, og de nu giældende, for at viise en middelmaadig islandsk Oplands-Bondes Handels-Balance i hans almindeligst drivende Handel med Kiøbmanden.

Debet.	1702. Rdlr.	1702. ß.	1776. Rdlr.	1776. ß.	1795. Rdlr.	1795. ß.
2 Tønder Meel	4	12	7	24	12	-
4 Kuttinger Gryn	-	54	1	36	2	-
4 dito spansk Salt	-	45	-	48	-	80
¾ Tønde Skibsbrød	1	15	2	12	3	62
¼ dito Skonroggenbrød	-	48	1	16	1	40½
8 Potter Brændeviin	1	12	1	8	2	24
4 Kuttinger Erter	-	54	-	88	1	48
20 Pd. Jern	-	54	-	91¼	1	64
8 „ Rulletobak	-	87¾	-	48	-	72
4 „ skotsk dito	1	3	-	80	1	32
2 Stykker Tømmer eller Jufferter	-	36	-	41	1	16
4 Lægter	-	13½	-	26	-	64
4 Bræder	-	54	-	80	1	32
1 Fiil	-	8	-	8	-	14
Altsaa Underbalance eller Tab ved Taxten af 1776, imod Priserne efter Taxten af 1702	-	-	-	-	-	-
Og ligeledes ved nuværende Handels-Priser imod hine af 1702 og 1776	-	-	-	-	-	-
Summa	12	16¼	18	30¼	30	68½

Credit.	1702. Rdlr.	1702. ß.	1776. Rdlr.	1776. ß.	1795. Rdlr.	1795. ß.
2 gamle Søider, eller Beeder, anslaaes pr. Stk. med 50 Pd. Kiød og 10 Pd. Talg	1	84	3	5	5	32
4 vintergamle dito anslaaes pr. Stk. med 25 Pd. Kiød og 5 Pd. Talg	1	84	3	33	5	32
Nota. I den her for Beederne udførte Priis efter Taxten af 1776 ere Skindene tillige beregnede, skiønt næsten ingen af Indbyggerne dog solgte Skindene for den ringe Priis, som bemeldte Taxt havde sat derpaa, men de fleste beholdt selv eller toge Skindene tilbage, da de ikke, som nu, bleve forbundne til at lade dem følge, eller sælge dem tilligemed Faarene.						
40 Pd. Stumpe-Talg	1	48	2	68	3	72
20 „ Smør	-	72	1	9	1	24
24 Par Dobbeltbaands-Hoser	4	48	4	48	4	48
17 „ Pulshoser	1	57	1	61¼	1	91
3 Lammeskind	-	7	-	18	-	18
	-	-	1	76	-	-
	-	-	-	-	8	39½
Balancerer	12	16	18	30¼	30	68½

Modrevalle Kloster den 28 April 1796.

S. Thorarensen.

Copie.

Allerunderdanigst Erklæring.

At den islandske Handel, eller rettere de Danskes Handel paa Island, saaledes som den for nærværende Tid føres, er trykkende for den islandske Nation, er en unægtelig Sandhed. Islænderne have derfor største Aarsag til allerunderdanigst at ansøge, om dem allernaadigst maatte forundes en almindelig Handelsfrihed, en Frihed, som lyksaliggiør deres Brødre i de øvrige Deres Majestæts hulde og viise Regiering undergivne Lande. Erfarenhed har beviist, at Deres Majestæt ikkun behøver at blive underrettet om Undersaatternes Nød og Trang, for viiseligen at udfinde Midler til faderligen at afhielpe samme, og at Deres Majestæts allerhøieste Attraae er at giøre alle Deres Undersaatter saa lykkelige som muneligt. Min allerunderdanigste Pligt bliver derfor at undersøge, om den allerunderdanigst ansøgte Tilladelse for alle Nationer at handle paa Island, og for Islænderne at handle med disse, kan befordre dette Deres Majestæts landsfaderlige Øiemeed; og er min allerunderdanigste Formening, at den islandske Nation ved intet Middel hastigere og kraftigere kan udrives af den beklagelsesværdige Tilstand, hvortil den Tid efter anden ved forrige og nærværende Handel er nedsiunken, end en almindelig frie Handel, da ved samme den ved al Handel uundværlige og ved den is-

landske

landſke hidtil ſavnede Concurrence vilde erholdes; de islandſke Producter vilde i Almindelighed blive bedre betalte, og de Vare, ſom Islænderne behøve at kiøbe af Fremmede, bekommes for lettere Kiøb; en ſtørre Mængde og flere Vareſorter vilde af Landet blive udførte; adſkillige Producter, ſom nu udføres raae, vilde i Landet blive forarbeidede og forædlede, hvorved Næringsveiene vilde formeres, Vindſkibelighed tiltage, og Velſtand, Munterhed og Lykſalighed følge med den. Men ikke alene for Nationen i Almindelighed vilde denne Handel blive fordeelagtig; den vil og i Særdeleshed blive det for de i Island virkelig boeſatte Handlende (og andre kan ikke anſees for islandſke Kiøbmænd), da diſſe vilde derved her i Landet erholde en ſikker og haſtig Afſætning paa de islandſke Producter, hvorved Riſico og mange Omkoſtninger bleve ſparede; og da flere Vareſorter og i ſtørre Mængde, end nu, bleve exporterede, vilde de Handlendes Fordeel tiltage i ſamme Forhold.

At det vilde være fordeelagtigere for Nationen, om den kunde føre ſin egen Handel, og med egne Skibe udføre Landets Producter, og igien indføre de Vare, ſom maae kiøbes af Fremmede, er indlyſende. Men ikke anſeer jeg Nationen endnu i Stand til at kunne benytte ſig af denne Handel, da den mangler Skibe, og Folk, ſom til Søemandſkab ere oplærte, og har ikke fornøden Handelskundſkab; Nationen bør derfor førſt forberedes til

at kunne selv føre Handel, og til denne Forberedelse troer jeg en almindelig fri Handel at være særdeles beqvem, da sikkerligen mange af Landets Børn, opmuntrede ved de Handlendes øiensynlige Fordele, vilde tage Deel i Handelen, og selv begynde en liden Handel, som med Tiden forhaabentlig vilde udvides, og Nationen saaledes omsider komme til at have en virkelig activ Handel, særdeles om Deres Majestæt allernaadigst vil tillade, at Enhver, som havde Lyst og Formue til at begynde en liden Handel, maatte nedsætte sig paa hvilket Udliggersted han vilde, og sammesteds føre Handel, uden tillige at være forbunden til at have Huus og Huusholdning i Kiøbstæden, naar han alene (som Brug er i Norge) havde taget Borgerskab i og svarede borgerlige Tyngder til den Kiøbstæd, i hvis District han var boesat; hvilket tillige vilde blive til betydelig Lettelse for Almuen i Henseende til Transporten, som her er overmaade besværlig, da Situationen selv, de overordentlig slette og paa de fleste Aarets Tider ufremkommelige Veie, og de smaae elendige Transportbaade giøre det særdeles vanskeligt og farligt, om ikke aldeles umueligt for Bonden, at bringe Vare til og fra Kiøbstæden, da derimod almindelig en eller anden Udhavn er i Nærheden, hvorhen det blev beqvemmere for ham at henbringe sine Vare, naar de sammesteds kunde afhændiges, og han igien erholde sine Fornødenheder.

Ikke heller paatvivler jeg, at adskillige af Deres Majestæts handlende Undersaatter i Danmark, Norge og Holsteen vilde paa deslige Steder giøre Handelsanlæg, naar denne Frihed allernaadigst blev dem skiænket, og altid vilde disse med større Fordeel kunne handle paa Island, end fremmede Nationer, da de have Forraad paa alle de for Islænderne nødvendige Vare, ligesom de ogsaa maatte kunne sælge de islandske Producter udenlands for ligesaa billige, om ikke billigere Priser, end Fremmede, i Særdeleshed om Deres Majestæt fremdeles allernaadigst vil forunde dem den udi Placaten af 18 August 1786 paa 20 Aar belovede og hidtil havte Toldfrihed, og derimod paalægge de islandske Producter, som med fremmede Nationers Skibe bleve udførte, en allernaadigst bestemmende moderat Told.

Hvad udi denne Ansøgnings anden Post allerunderdanigst er ansøgt, nemlig, at hvis Deres Majestæt allernaadigst befaler, at lade nedsætte en egen Commission til at undersøge Islands nærværende Handels Mangler, og til allerunderdanigst at giøre Forslag til sammes Forbedring, det da allernaadigst maatte tillades Nationen selv at udvælge tvende Medlemmer af denne Commission, der skulde afhandle en for Island saa overmaade vigtig Gienstand; troer jeg vil finde Deres Majestæts allernaadigste Bifald. Ligesom jeg allerunderdanigst haaber, at

An-

Ansøgningens tredie Post, som ligeledes sigter til Islands almindelige Vel, allernaadigst vorder bønhørt.

I Henseende til hvad ellers udi denne allerunderdanigste Ansøgning er ansøgt, nemlig, at det allernaadigst maatte behage Deres Majestæt at forbyde Torske-Garns Brug og Brændeviins Indførsel i Island, da ere mine allerunderdanigste Tanker, at disse kongelige Forbud ikke vil tilveiebringe den tilsigtende Nytte. Thi jeg troer aldeles ikke Torske-Garns Brug at være skadelig, men tvertimod gavnlig, paa Grund af, at (som almindelig bekiendt) den største og fedeste Fisk fanges i Garn, og at denne Fisk ikke lader sig angle, forinden den er bleven mavær, hvilket ikke skeer førend ud paa Sommeren, efterat den egentlige Fisketid allerede er forbi, og følgelig vilde det meste af denne Fisk blive ubenyttet, hvis Garnene bleve forbudne. Ikke heller er det beviist, at Garnene forjage Fisken, besynderlig naar de ikke udsættes, forinden Fisken allerede er indkommen i Fiorderne, og har udvalgt sig de Steder, hvor den vil gyde sin Rogn; ja man har endog Exempler paa, at Fisken i 10, 20, ja flere Aar bestandig har søgt de samme Grunde, uagtet Garn paa disse Steder aarlig have været brugte. Det er derfor tydeligt, at naar Fisken forandrer sin Gang og forlader de af ham forhen søgte Grunde, samme da maae have andre Bevægaarsager, end Garnenes Brug.

Ligesaa lidet troer jeg, at Brændeviin, naar det bruges til Maade, kan være skadeligt, men snarere tienligt for Sundheden, især under et saa haardt Klimat som dette, og hos en Nation, hvis eneste Føde er Fisk; og om end dets Indførsel blev forbuden, vilde dog vindesyge Handelsmænd og Skippere indpractisere det, saa Brændeviin altid vilde være at erholde, men til langt høiere Priser. Desuden kan aldeles ikke med Sandhed siges om den islandske Nation i Almindelighed, at den er hengiven til Fylderie, tvertimod jeg finder den endog mere ædruelig, end de fleste Nationer, jeg kiender; og har jeg megen Grund til at formode, at naar Bonden hos de Handlende kunde erholde Penge for sine Vare, Brændevinets Brug af sig selv da meget vilde indskrænkes; men nu nødes han ofte til at tage dette og andet unødvendigt Kram, for at komme til Liqvidation.

Dette, allernaadigste Konge! er hvad jeg i Følge min allerunderdanigste Pligt har anseet fornødent ved denne allerunderdanigste Ansøgning at erindre.

Bessested den 26 August 1795.

J. C. Vibe.

